

10. Kanadsko tumačenje - kanadski izvori

Slika 17: Područja zaštićena snagama Ujedinjenih naroda i Medački džep
(izvor: "Chances of peace" John Malloney & John Llabias)

Drugi bataljun princeze Patricije - Kanadska laka pješništvo/Borbena grupa - se nagrađuje... za junačko i profesionalno izvršenje zadatka za vrijeme operacije u Medačkom džepu u bivšoj Jugoslaviji u rujnu 1993. Pod posebno teškim i opasnim uvjetima, nasuprot neprijateljskom topništvu, pješačkom oružju i teškoj strojničkoj vatri kao i opasnosti od pješačkih i protutenkovskih mina, pripadnici 2. PPCLI Borbene grupe zadržali su položaje i odbili hrvatske snage. 2. PPCLI je dala lekciju Hrvatskoj vojsci i naučila je da prestane sa stalnom taktikom "etničkog čišćenja" u sektoru (Jug - op. p.), čime je bez sumnje sačuvano mnogo nevinih civilnih života.²⁹² To je citat iz Priznanja koje je glavni guverner Kanade i vrhovni zapovjednik njezinih oružanih snaga Adrienne Clarkson predala, 1. prosinca 2002 u Winnipegu, bivšem zapovjedniku 2. PPCLI, potpukovniku Jimu Calvinu pred više stotina vojnika, sudionika događaja u Medačkom džepu. To priznanje neupućenom i rodoljubnom Kanađaninu, ali i zainteresiranim vojnim povjesničarima, ljudima koji izučavaju povijest, političarima, svjetskoj javnosti pa i upućenim Hrvatima, govori o nekoliko činjenica koje se nameću kao povijesne istine: da su Hrvati napali kanadske mirovne snage, da se dogodila bitka između njih, da su Hrvati poraženi i prisiljeni na povlačenje, nakon čega su učinili ratne zločine i time su postali, u očima Kanađana i svijeta, manje vrijedan narod i država. Je li to zaista povijesna istina? Ili je to prilagođena, izmijenjena, nova istina u kojoj se kanadska vojska hvali za ono što se nije dogodilo, a hrvatska vojska, narod i država blate za postupke koje nisu činili tako kako je opisano u citiranoj pohvali. Briše li se tim zakašnjelim priznanjem ljaga s kanadske vojske zbog ružnih događaja u Somaliji? Vraćaju li se time njezin položaj i privilegije u kanadskom društvu? Podiže li se njezina samosvijest i sigurnost u vremenu koje donosi mnoge neizvjesnosti - pa i prijedloge o radikalnom preustroju i novom pristupu mirovnim misijama širom svijeta, na koje je Kanada toliko ponosna. Ne! Ne mislim da je za kriminalne postupke u Somaliji kriva kanadska vojska, narod, niti kanadska država; u Somaliji su bili krivi pojedinci i njih je trebalo kazniti, kao što treba kazniti i one koji su činili nedjela u Medačkom džepu. I njima kao i kanadskim vojnicima treba na zakonit i civiliziran način dokazati krivnju na temelju činjenica, a ne mijenjanjem povijesti. Nakon temeljitog proučavanja događaja u Medačkom džepu neke od neistina se mogu opovrgnuti odmah, dok će za druge biti potrebno duže dokazivanje. Počnimo redom!

Prvo! Priznanje glavnoga guvernera i vrhovnog zapovjednika Kanadskih snaga dano je za izvršenje zadatka u bivšoj Jugoslaviji!? Vrhovni zapovjednik krajem 2002. navodi ime države - Jugoslavije - kako bi odredio mjesto događaja. Formalno-pravno UNPROFOR je bio zaštitna snaga UN-a čiji se

prvotni mandat odnosio na Jugoslaviju, ali nje u rujnu 1993. više nema, na njezinim temeljima je nastalo pet novih država od kojih ona što se trudila zadržati kontinuitet, Savezna Republika Jugoslavija, više i nije bila članica UN-a. Ostale četiri su primljene u članstvo Ujedinjenih naroda i da nije bilo nesretnog rata, ne bi imale, osim susjedstva, nikakvu vezu s bivšom državom koja je već tada promijenila svoje ime i ustavni poredak.²⁹³ Mnogo bi primjerenije bilo uzeti ime države - Republike Hrvatske - u kojoj su se rečeni događaji odigrali. Hrvatska je u vrijeme podjele priznanja već deset godina bila stalna članica UN-a, suverena država čija je četvrtina područja 1993., i nakon više od godinu dana od priznanja međunarodne zajednice, pa i Kanade, još uvijek bila okupirana od agresora (Srbije/Crne Gore i srpskih pobunjenika) koje je organizirala, naoružala i uputila na nju baš ta bivša Jugoslavija. O tome postoje danas, dvanaest godina nakon proglašenja samostalnosti Hrvatske, mnogi dokazi uglednih političara, povjesničara i novinara, poput Samantha Power, dobitnice Pulitzerove nagrade za 2002., koja govori o tadašnjoj strategiji Beograda prema Hrvatskoj, "strategiji HIJENE, koja zauzdava svoje najagresivnije akcije za vrijeme najvećeg međunarodnog ispitivanja (pritiska) i osude, a odmah nakon toga, brže - bolje te akcije - nastavlja".²⁹⁴ No spomen Jugoslavije, kao mjesta junačke akcije kanadskih vojnika, jedna je od manje važnih pogriješaka koje su se pojavile u priznanju uz proglašenje odličja. Mandat za slanje trupa UN dan je, i vrijedio je za vrijeme formalnog ali ne i faktičnog postojanja Jugoslavije. **Drugo!** Vrhovni zapovjednik Kanadskih oružanih snaga nigdje ne spominje ime zemlje koja se složila primiti pomoć snaga mira, pa i kanadskih, za postizanje onih ciljeva - puni suverenitet i oslobođenje - ideale koje sve članice svjetske zajednice brane krvlju i koje su Ujedinjeni narodi Hrvatskoj zajamčili mnogobrojnim rezolucijama. Ne imenuje Hrvatsku kao mjesto junaštva kanadskih vojnika i vojnkinja, ali imenuje njezinu vojsku (Hrvatsku vojsku - sic), *ozloglašenu zbog stalne primjene taktike etničkog čišćenja*. Spominje i "neprijateljsko", tj. hrvatsko *topništvo, teške strojnice i minska polja*, pa neupučenom kanadskom rodoljubu sugerira da su neprijatelji Kanade bili Hrvati i njihova *ozloglašena* vojska. U opisu poteškoća koje su kanadski vojnici nadvladali u toj neimenovanoj zemlji, čija se vojska zove "hrvatska", vrhovni zapovjednik se ne odlučuje na takva pretjerivanja kao što su "tenkovi, juriši i teška bombardiranja" koja se spominju u drugim izvješćima o toj bitci,²⁹⁵ ali ipak govori o odbijenim napadima i zadržavanju položaja pred pritiskom hrvatske vojske čiji je cilj, bar tako sugerira pohvala, morao biti pobjeda nad kanadskim vojnicima!? **Treće!** - Motiv? Zbog čega sav taj silan napor, "juriši" i ostali pokušaji da se nadvladaju Kanađani? Jesu li hrvatske snage željele poraziti Kanađane (i Francuze) i uplesti se u novi rat s

Kanadom, Francuskom, uopće s Ujedinjenim narodima? To je malo vjerojatno kad se zna da se Hrvatska tada (1993.) teško nosila s mnogobrojnim, za nju nepovoljnim, okolnostima, napadima s okupiranog područja, pritiscima MZ (UN, EU), nepovjerenjem, izjednačivanjem pa i otvorenim nepoštivanjem njezina suvereniteta i potihog priznavanja "Serbian krajine", prava Srbima na državu unutar RH, i na njezino odcjepljenje ako to služi postizanju mira u bivšoj Jugoslaviji. Nije Hrvatima tada bilo do otvaranje fronte, do rata s tako moćnim silama kao što su, pojedinačno, Kanada ili Francuska, k tome, u savezu s Ujedinjenim narodima. Samo po sebi je razumljivo da vojska na svom ozemlju brani državni suverenitet koji su mnogi svojim ponašanjem, pa i UNPROFOR (ponekad kao da je okupacijska, a ne mirovna snaga UN-a), dovodili u pitanje. **Četvrtlo!** Hrvatima je bilo do pridržavanja Sporazuma o prekidu vatre i razdvajanja u području Medačkog džepa i do kompromisa, nadzora hrvatskog tla od snaga UNPROFOR-a jer su znali da je to put do postizanja cilja. Takav krivudav i polagan put su, mora se priznati, hrvatski vojnici, koji su ginuli i bili ranjavani na tom području, teško prihvatili.²⁹⁶ **Peto!** Hrvati nisu imali povjerenja u snage UN-a jer to one nisu opravdale dotadašnjim ponašanjem, UNPROFOR je često pokazivao simpatije prema Srbima, koji su to znali i iskoristavali. Srbi su vrebali iza kanadskih leđa i željeli su povratiti izgubljeno područje,²⁹⁷ Hrvati su to iskusili u vrijeme operacije Maslenica. Čak se i UNPROFOR plašio srpske vojne akcije - protunavale, kao što to govori procjena zapovjednika Sektora jug od 16. rujna 1993.²⁹⁸

Šestol! Kanađani su se žurili ispuniti Sporazum o Medačkom džepu zbog vraćanja uvjerljivosti mirovnih snaga UN-a koje su se do tada već mnogo puta pokazale nedjelotvornima.²⁹⁹ Bilo je i drugih razloga. UNPROFOR je, a pogotovo kanadska borbena grupa, na terenu želio promjenu i nametanje Sporazuma, bez pristanka hrvatske strane, izvan svog mandata i utanačenog vremenskog okvira.³⁰⁰ Kanađani su na terenu tražili promjenu onoga što je bilo utanačeno na političkoj ravni između UN-a i hrvatskih vlasti i dogovoreno na višim razinama zapovijedanja, između UNPROFOR-a i Hrvatske vojske. General Cot i Kanađani su bili nezadovoljni tim ograničenjima, držali su ih znakom neučinkovitosti civila u UN-u - vojnici bi to bolje obavili!? To nezadovoljstvo, koje je kasnije stajalo generala Cota preranog odlaska s dužnosti zapovjednika UNPROFOR-a, pretvorilo se u nestrpljivost i osebujno tumačenje pravila angažiranja. Kruti odnos prema Hrvatskoj i njezinoj vojsci doveo je do napetosti koja se onda lako pretvorila u puškaranje, u izmjenu puščane i strojničke vatre.³⁰¹ Na jednoj strani su bili Kanađani izmiješani sa Srbima, na drugoj Hrvati. I sami Kanađani su u svojim službenim izvješćima o situaciji dopustili mogućnost da su Hrvati bili u pravu, da su mogli zami-

jeniti srpske provokacije za vatru s kanadskih položaja i odgovoriti na nju.³⁰² Noć je tome još više pogodovala, vrijeme kad je većina ratnika ionako preosjetljiva. U svim vojskama svijeta to povremeno pucanje streljačkim oružjem nazivalo bi se puškaranjem, malim incidentima, lakim narušavanjima prekida vatre, osim u Kanađana, koji su to pretvorili u BITKU.³⁰³ Tako se i dogodila NEPOSTOJEĆA BITKA,³⁰⁴ najveća bitka koju je Kanadska vojska vodila od vremena Korejskog rata. Kanada je BITKU javno obznanila i proslavila tek 2002. (o razlozima je već nešto rečeno), a njezine posljedice Hrvatska osjeća i danas (hladan odnos Kanade prema RH i uvođenje veoma restriktivnog viznog režima).³⁰⁵ Razumljiva su emotivna reagiranja kanadskih vojnika pošto su se suočili s poginulima što su ih pronalazili pri ulasku u Medački džep, no čini se kao da su te emocije obojile odnos prema Hrvatima, njihove iskaze i svjedočenja. Pješačke su ophodnje, koje su obilazile područje, to nazivale *lovom na Hrvate*.³⁰⁶ Šok doživljenog naknadno je uobličio događaj i dao opravdanje za "odlučno", "tvrd", čak bahato ponašanje potpukovnika Calvina i Kanađana prije suočavanja s mrtvima i ruševinama. Kanađani su htjeli silom i ranije, mimo utanačenog dogovora, prodrijeti u oslobođeno područje Divosela, Počitelja i Čitluka samo zato što su "slutili etničko čišćenje"³⁰⁷ i očekivali od tih "bastards"³⁰⁸ Hrvata da će učiniti neko zlo. Željeli su se upustiti u "nametanje mira", u humanitarnu akciju spašavanja nevinih civilnih žrtava,³⁰⁹ iako do tada UNPROFOR nije ni jednom odlučno odgovorio na zločine druge strane (poput terorističke sabotaže na komemoraciji žrtvama u Kusonjama, 8. rujna 1993., dan prije početka operacije Medački džep). Nikako ne dovodim u pitanje postojanje žrtava (i zločina) u Medačkom džepu; učinili su ih neodgovorni pojedinci koji su već trebali biti kažnjeni. O navodnim zločinima, navodni su sve dok ih sud ne dokaže, vodi se istraga, a navodni su i zato što nikad nije učinjena točna razlika između civila i vojnika, poput babe Danice koju glorificira srpski pisac Momo Kapor.³¹⁰ Ona je bila čest gost krajinske televizije i srpska junakinja, nekoliko dana prije Medačkog džepa Kapor u beogradskom časopisu opisuje kako rukuje teškom strojnicom i prijeti Hrvatima. Baba Danica je poginula u borbi, postala je civil, žrtva i dokaz hrvatskog zločina. U službenom popisu srpskih žrtava u RSK do "Oluje" ni za jednog poginulog ili nestalog u operaciji Medački džep nisu, kao kod ostalih, navedeni točni podatci o mjestu i načinu smrti već je općenito navedeno *poginuo za vrijeme ustaške agresije*. Zašto su te podatke srpski vojni popisivači krili? Da izbrišu razliku između civila i vojnika i sve poginule pretvore u civilne žrtve? Da uvjere neupućene kako je kod njih vladao vojni red, i starci, i žene nisu sudjelovale u borbi ili kako je u Medačkom džepu bilo samo 400 slabo naoružanih teritorijalaca/civila? Netko se ipak borio, i to žestoko, to govore podatci o poginulima u borbi s jedne i druge

strane, gomila upotrijebljenog oružja, naknadni podatci o postrojbama. Zločini su se ipak dogodili i valja točno utvrditi koliko ih je bilo, tko ih je počinio, po zapovijedi, iz zločinačkoga hira ili osvete? Podignute su optužnice³¹¹ protiv generala Janka Bobetka, Mirka Norca i Rahima Ademija, koje govore o zapovjednoj odgovornosti, istražitelji su ispitali generale Markača, Stipetića, Norca, admirala Domazeta i traže individualne izvršitelje. Pitanje je vremena kad će biti otkriveni pravi krivci? Ova se rasprava ne bavi time zašto to već nije učinjeno i tko su krivci, to će pitanje razriješiti sud u Haagu ili mjerodavni hrvatski sudovi.

Potpukovnik Jim Calvin se godinama nakon događaja u Medačkom džepu i prije dodjele priznanja svojski trudio da do njih dođe. Davao je intervjue, lobirao, odlazio u kanadsku skupštinu. U odgovoru na priznanje glavnoga guvernera gospođe Clarkson potpukovnik Jim Calvin je rekao: *...to je manje od priznanja da se bitka stvarno dogodila...*³¹² I tako je priznanje za nešto što se nije dogodilo, za BITKU, za *namjerni, planirani napad Hrvatske vojske na kanadski bataljun, za dokazanu namjeru da se kanadski vojnici ubiju i prisile na povlačenje, poraz i predaju* postalo glavni dokaz da je BITKA POSTOJALA i da se STVARNO DOGODILA. Lijep, logički obrat koji je poslužio smirivanju kanadskih unutarnjih političkih prilika i glavnoj svrsi - povratku povjerenja u kanadske oružane snage i veću novčanu pomoć umirovljenim vojnicima.³¹³

Kanada i mirovne misije UN-a

Kanada ima dugo iskustvo sudjelovanja u mirovnim misijama širom svijeta; u prvoj, u Korejskom ratu, u bitci kod Kapyonga, stradalo je šezdesetak Kanađana. Ta ista postrojba se, četrdeset godina kasnije, čudnim povijesnim slučajem, našla u Medačkom džepu pod kodnim nazivom CANBAT 1 / ROTO 2 / OPERATION HARMONY.³¹⁴ Prvi kanadski kontingent u snagama UN-a u mirotnoj misiji u bivšoj Jugoslaviji - UNPROFOR - premješten je iz Njemačke. Sastojao se od osnovnoga dijela - 1. bataljuna, "Le Royal 22e Regiment" (1 R22eR), iz 3. bataljuna "The Royal Canadian regiment" (3.RCR) i iz jedne satnije borbenih inženjera (pionira) Prve borbene inženjerijske pukovnije, smještene u Lahru, SR Njemačka. Inženjerci su bili nužni za područje prepuno mina (istočna Slavonija) gdje je prvotno bio raspoređen kanadski kontingent. Kanadske "plave kacige" djeluju u Vukovaru, kasnije u Sarajevu, Visokom, Goraždu i Srebrenici. U Hrvatskoj su aktivni u sektorima Zapad i Jug. Ujedinjeni narodi su tražili da se oklopni transporteri M-113 te potpuno mehanizirane pukovnije zamijene kamionima kako bi plave kacige izgledale što miroljubljivije. Brigadni general Clive Addy je zahtjev odbio (po savjetu generala Lewisa MacKenzija), što će se kasnije pokazati kao "velika pred-

nost”.³¹⁵ Lee A. Windsor analizirao je sastav kanadske Borbene grupe: 70% vojnika u pješačkim satnijama bili su pričuvni vojnici, 7 od 12 zapovjednika vodova došli su iz pričuve, vojnici su pripremani za djelovanje po odjeljenjima i vodovima - to je bilo dovoljno za službu na promatračnicama i za ulogu mirotvoraca, nitko nije ni pomislio da će se vodovi morati stopiti i poći u akciju kao bataljunska cjelina.”³¹⁶ 2. PPCLI u operaciji nazvanoj “Operacija Harmonija” bili su odgovorni za UN-ovu zaštićenu zonu Zapad u sjeverozapadnom kutu Hrvatske. Tamo su potpukovnik Calvin i njegovi vojnici među zaraćenim i prijateljskim snagama UN-a stekli ugled poštenih, ali tvrdih vojnika.³¹⁷

Oprema kanadske borbene grupe

Bili su opremljeni oklopnim transporterima M 113, poput onih u američkom oklopnom konjaništvu. Na transporter je dograđena čelična kupola koja je pružala zaštitu za rukovatelja Browning strojnice kalibra .50 (12.7 mm). Satnije su bile naoružane srednjim strojnicama C-6 (cal. 7.62 mm) i prijenosnim protutenkovskim projektilima “Carl Gustav” od 84 mm. Pješaci su bili naoružani strojnim puškama C-7 i lakim strojnim puškama C-9. (cal. 5.56 mm). Vatrema moć pješačke satnije je bila ojačana teškim oružjem satnije za podršku, minobacačima od 81 mm i lanserima projektila TOW, montiranim na oklopnim kupolama oklopnih transportera M-113.³¹⁸ Kanada je bila prva članica UN-a koja je uputila takvu vatrenu moć u Hrvatsku 1992. Po dolasku Kanađani su izveli vježbu u sektoru Zapad kojom su željeli pokazati, prvenstveno Hrvatima, da će odlučno odbiti napad na UN-ove zaštićene zone. Nakon pet mjeseci 2. PPCLI /Borbena grupa je postala najsposobnija i najcjenjenija postrojba UNPROFOR-a. Zbog toga ju je general Cot izabrao za misiju u sektoru Jug.³¹⁹ Oklop transportera će štititi kanadske vojnike u Sarajevu, Goraždu, Srebrenici, pa i u Medačkom džepu, a TOW protutenkovske rakete ulijevati strahopoštovanje svih sukobljenih strana. 2. PPCLI Borbenu grupu činilo je 875 vojnika, dočasnika i časnika (2.PPCLI Battle group), oko 400 vojnika su bili rezervisti. Puni je naziv Drugog bataljuna Kanadskog lakog pješaštva, čiji pokrovitelj je princeza Patricija, SECOND BATTALION, PRINCESS PATRICIA'S CANADIAN LIGHT INFANTRY ili, skraćeno, 2. PPCLI ili, vojnički još kraće, - “Patrišijini”. Pod šifrom kanadske vojske “Operacija Harmony” od travnja do rujna 1993. bili su dio UNPROFOR-a za bivšu Jugoslaviju. Nakon Erdutskog sporazuma u lipnju 1993., kojim su se dvije strane - legitimna, hrvatska, i samozvana, pobunjenička - sporazumjele oko razdvajanja snaga - kanadska Borbena grupa/BG, pod zapovjedništvom potpukovnika (Lt-Col) Jima Calvina, i dvije čete francuskog motoriziranog pješaštva, počele su se raspoređivati u sektor Jug kako bi

spriječile daljnje napredovanje Hrvata, nadgledale njihovo povlačenje i uspostavile 'tampon zonu' pod kontrolom UN-a.³²⁰ Iz citata u kom Lt-Col Calvin tvrdi da je *to* (Medačka operacija - op. p.) *bila jedinstvena operacija, zapravo bila je to operacija vrlo slična ofenzivnoj* moguće je shvatiti kako je on gledao na situaciju i položaj. On očito nije razumio političku ulogu koju su mirovne snage imale u Hrvatskoj i u toj operaciji,³²¹ ali je podcrtavao njezin vojnički značaj. Potpukovnik Calvin je razmišljao kao vojnik, želio je akciju, želio se istaknuti u "ofenzivi", nametnuti se protivniku, napasti ga, poraziti i ako bude moguće - vojnički se iskazati. Oružani sukob hrvatskih snaga s pobunjenim Srbima, dragovoljcima i profesionalnim vojnicima iz VJ i VRS, on je shvatio kao sukob u kojem Kanađani nisu IZMEĐU već su PROTIV jedne strane, protiv strane koja narušava prividni mir, a u tom trenutku to je bila Hrvatska vojska: *...bili smo se našli doslovno u malom ratu i borili smo se za svoje živote... Borbena grupa je zadržala svoje položaje i poslije tri dana pregovora potisnula hrvatske snage i zaustavila daljnje 'etničko čišćenje' tog područja.*³²² Protivljenje, odbojnost, čak neprijateljstvo prema jednoj strani ne čudi jer je već ranije, iz dotadašnjeg iskustva u istočnoj i zapadnoj Slavoniji bilo vidljivo nepovjerenje prema Hrvatima i omalovažavanje njih i Hrvatske vojske. Sočni izrazi poput "jebena Hrvatska" i "kopilad", koje su rabili kanadski vojnici, odnosili su se na Hrvate i sukobe koje su Kanađani s njima imali u Garešnici i Daruvaru, kasnije i u BiH.

U kratkoj analizi ostvarivanja plana UN-a i angažiranja UNPROFOR-a, u odjeljku "Nedolično ponašanje pripadnika UNPROFOR-a", navedeni su sljedeći primjeri: Pripadnici Kanadskog pješačkog bataljuna 2. na 3. kolovoza 1992. skinuli su i poderali zastavu Republike Hrvatske. Dva pripadnika UNPROFOR-a, iz iste postrojbe, pod utjecajem alkohola 4. su kolovoza 1992. pokušali otuđiti službeno vozilo MUP-a. Dvadesetog rujna 1992. u 15.00 u baru „Papiga“ u Pakracu dogodila se tuča između pripadnika UNPROFOR-a (Kanađani) i civila. Istog dana u 14.10 pripadnici Kanadskog pješačkog bataljuna vraćaju se u bar kako bi se osvetili. Repetirali su oružje i pokušali su odvesti pripadnika pričuvnog sastava MUP-a. Istog dana (20. 9.) u 15.15 sati, na kontrolnom punktu Kanađani su zaustavili civila Josipa Stvaru, pretukli ga, vezali i zatvorili u bunker UNPROFOR-a. Dva dana kasnije, 22. rujna, dva Kanađana u 21.45 sati su u Pakracu u pripitom stanju vrijeđali prolaznike, a djevojkama nudili dolare nazivajući ih "kurvama". Isti dan (22. 9. 1993.) u 23.00 u Pakracu su Kanađani pretukli državljanina Hrvatske Roberta Ostermana (pričuvnog policajca).³²³ Predrasude, s kojima su došli u mirovnu misiju, loše o Hrvatima, "saveznicima Nijemaca", i dobre o Srbima s kojima je

Commonwealth, dakle i Kanada, dva puta zajedno ratovao, odredili su cjelokupni odnos prema zemlji u kojoj su se nalazili.³²⁴

Primjena sporazuma

Za vrijeme operacije u Medačkom džepu događala su se teška granatiranja uzduž cijele crte bojišta. Za vrijeme jednog šestosatnog topničkog bombardiranja izbrojili smo oko tisuću ispaljenih projektila koji su pali na područje između Donje Biljane i mjesta na kom je bilo smješteno zapovjedništvo čete. (Hrvati) su koristili višecijevne bacače raketa, minobacače 120 mm, topove 105 mm i mnogo raketnih projektila...obostrano je bilo mnogo granatiranja. Sredinom rujna javio nam se general Cot i pripremio nas za zauzimanje tog područja - i SILOM ako bude potrebno.³²⁵ Ovako opisujući bitku u kojoj su se Kanađani našli (kao treća strana, i u kojoj nisu, za razliku od Francuza na Maslenici, trebali ostate neutralni), njezin sudionik sugerira kako su Kanađani bili izravno napadnuti (kao da su dio srpskih snaga). To se daje razumjeti i iz izjave jednog od pričuvnih kanadskih vojnika koji očito nije razumio što se oko njega događalo ili je ponavljao tumačenje događaja svojih nadređenih: *Poslani smo da zaustavimo ofenzivu, odbacimo napadače i uspostavimo 'tampon zonu'. Dočekani smo vatrom iz teških strojnica i topničkim granatama, to je trajalo 36 (sic) sati. "Mirotvorci" su bili prisiljeni odgovoriti oružjem. Pričuvni vojnik Marc Lundie hvali se kako su na kraju bitke Hrvati službeno prijavili 27 mrtvih u borbi s kanadskom vojskom (drugi izvori povećavaju tu brojku na više od stotinu, što ranjenih, što poginulih Hrvata) dok je nekoliko Kanađana ranjeno od šrapnela.*³²⁶ U toj slavodobitnosti vidljiva je pohvala nadmoći kanadskog oružja, njezinih vojnika i vodstva koje je, usprkos tolikoj nadmoći, nadvladalo Hrvate. Možda bi se u toj izjavi, s više zloradosti, mogao otkriti vojnički *machizam* pričuvnog vojnika, njegova nesnošljivost prema jednom narodu, možda i mržnja prema vojnicima koje su Kanađani eliminirali u tako velikom broju. One koje nisu cijenili u BiH (Muslimane), Kanađani su nazivali "wogs"-urođencima, dok Hrvate - potpukovnik Jim Calvin je to izjavio u knjizi "Šanse za mir" - nisu voljeli!³²⁷ Vjerojatno su kanadski vojnici bili zadovoljni tolikim brojem poginulih hrvatskih vojnika. Hrvati su krivci za zločin i zavrjeđuju kaznu.

U podne 15. rujna 1993. oko 250 kanadskih vojnika i 500 Francuza počelo je ulaziti između srpskih i hrvatskih snaga u blizini grada Medka. Hrvati su tada otvorili vatru iz 20-milimetarskih protuzrakoplovnih topova, minobacača i strojnica. "Ostatak dana (15. rujna), sljedeću noć i jutro (16. rujna 1993.) Kanađani su vodili s Hrvatima 20 (dvadeset) odvojenih borbi pješačkim oružjem... konačno su se Hrvati povukli s trideset mrtvih ...U jutro 16. 9. Kanađani su čuli pucnjavu lakog oružja i vidjeli dim koji se

dizao iz srpskih sela iza hrvatskih linija. Bili su uvjereni da Hrvati ubijaju srpske civile i vod oklopnih transporterera pod zapovjedništvom bojnika Dana Drewa je krenuo prema selima u plamenu. Teško naoružana hrvatska postrojba je zaustavila kanadsku kolonu i nastala je napeta stanka u trajanju od 90 minuta ("Mexican stand-off").³²⁸ Opis događaja s ovoliko dramatike mogao bi čitatelju sugerirati da su kanadski vojnici kao vitezovi na bijelim oklopljenim transporterima, kao konjica, plave bluze iz western filмова, bez zapovijedi, samoinicijativno pojurili u pomoć srpskim vojnicima i civilima u "medačkom kotlu", dok je ulogu zlih momaka, "bad guys", Indijanaca, neorganiziranih i samovoljnih boraca, dobila hrvatska vojska. Taj trenutak ipak nije izgledao tako kako ga opisuje kanadski svjedok. Kanađani su krenuli prema dogovoru (koji je nekoliko dana usklađivan na različitim diplomatskim, političkim i vojnim razinama) i kad su zaustavljeni pred hrvatskim položajima - može se špekulirati zbog čega: zbog neinformiranosti, kašnjenja zapovijedi, kratkoće vremena, zbog traženja produžetka od 24 sata pa i odugovlačenja - potpukovnik Jim Calvin je ispred hrvatske zapreke sazvao konferenciju za novinare stranih tv-postaja i nekoliko srpskih novinara. Odmah je optužio Hrvate za odugovlačenje kako bi mogli dovršiti "etničko čišćenje" zauzetog područja. *Hrvatski general, 'u strahu od daljnje sramote'*, otvorio je cestovnu zapreku i pustio Kanađane da uđu u Medački džep. *Kanađani i Francuzi su u Ličkom Čitluku našli 16 tijela, 312 kuća i pomoćnih zgrada je bilo porušeno, 130 velikih domaćih životinja je nađeno ubijeno, u obližnjoj njivi pronađena je 70-godišnja žena, kao i spaljeni ostaci dvije maloljetne djevojčice.*³²⁹ U opisivanju događaja PRIJE suočavanja s posljedicama borbe (ili zločina), nekoliko je svjedočenja kanadskih viših časnika, koji su se kao zapovjednici nalazili na visokim zapovjedničkim položajima u misiji UN-a. Razumljiva je potreba potpukovnika Calvina da događaje opisuje što slikovitije i uzbudljivije: *...vojnici 2. PPCLI su bili nadjačani 3:1, suprotstavili su se tenkovima i topništvu, ali su ipak uspjeli potisnuti Hrvate. (Kanađani su) pretrpjeli gubitke od 1 (jednog) poginulog i 4 (četiri) ranjena.*³³⁰ Takav dramatičan opis bitke daje ulozu Calvina i njegove postrojbe veće značenje. I general Lewis MacKenzie izjavljuje kako su *9. rujna ujutro Kanađani dospjeli pod jaku topničku vatru s hrvatske strane. Na položaje 2. PPCLI je palo preko 500 granata.*³³¹ MacKenzie ne čini razliku između srpske i kanadske strane, oni su se zajedno nalazili na suprotnoj strani i granate što su padale na srpske položaje Kanađani drže usmjerenim na sebe. Iz knjige "Tested mettle" je razvidno da se Kanađani nalaze u Medku, da je njihov položaj u blizini srpskog zapovjedništva i da je glavni cilj hrvatskog granatiranja to zapovjedništvo i važno prometno raskrižje. Kanadski poručnik će tijekom tog jutra (9. rujna) premjestiti dio postrojbe na nov položaj, u drugu zgradu,

odmaknutu od srpskih položaja. To je posredno priznanje da su loše izabrali položaj i tako neizravno postali cilj hrvatskog topništva. Krivnja za tu pogrešku mogla bi biti na prijašnjem, francuskom, kontingentu; Francuzi su se koristili zgradom u neposrednoj blizini srpskog zapovjedništva i u njezinu su podrumu ostavili lijepu količinu dobrih francuskih vina.³³² Razumljivo je da se mnogim svjedocima, koji opisuju te događaje, potkralo i dosta pogrešaka ili su ih namjerno činili. Možda su takvim postupkom željeli opravdati poneko tumačenje koje sa stvarnošću nije imalo veze. Takav je primjer nadnevak potpisivanja Sporazuma o prekidu vatre. Da je Sporazum potpisan 13. rujna, kako navodi general Mac Kenzie, bilo bi razumljivo nestrpljenje Kanađana da već 14. i 15. rujna uđu u zonu koju su Hrvati morali napustiti. Hrvati (predsjednik Tuđman) su već 12. rujna prvodili 24-satni jednostrani prekid vatre, 13. rujna su usmeno pristali na prekid vatre i na razgovore o Sporazumu koji je potpisan 15. rujna. Određen je njegov točan "time-table", vremenski slijed, satnica, plan i raspored. Različiti izvori donose i različite podatke o trajanju borba između Kanađana i Hrvata - od tri ili četiri dana, 36 sati, 16 sati ili 15 sati. Razlikuju se procjene o broju projektila - više tisuća, tisuću, petsto; o naoružanju kojim ih HV napada - teško topništvo, tenkovi, višecijevni bacači raketa; o broju napadača - 2500 vojnika, cijela 9. gardijska brigada. Uveličavanjem opasnosti očito se željela pojačati dramatičnost koje u stvarnosti nije bilo. Iz UNPROFOR-ovih dokumenata je vidljivo da *Hrvati dobro surađuju i da uglavnom nisu smetnja primjeni sporazuma.*³³³

Nakon odstupa švedskoga generala Wahlgrena s mjesta zapovjednika UNPROFOR-a (zbog neslaganja s politikom upletanja pojedinih sila u vođenje mirotnorne operacije u bivšoj Jugoslaviji),³³⁴ francuski general armije Jean Cot je preuzeo zapovjedništvo. To je bilo posredno priznanje Wahlgrenovim zamjerkama da države koje imaju na zemlji najveći kontingent snaga (Francuzi i Britanci) vode svoju neovisnu politiku i upravljaju političkim događajima u skladu sa svojim interesima. Srbi su se žestoko obrušili na Francuze zbog njihova ponašanja u vrijeme operacije Maslenica, došlo je do sukoba oko izvlačenja teškog oružja iz skladišta pohranjenog pod "dvostrukim ključem". To i pasivno držanje "francuskih plavaca" (koje su jedan sat prije početka akcije Maslenica Hrvati obavijestili o napadu) Srbi su držali razlogom svoga poraza. Francuzi, njihovi saveznici, s kojima su do Maslenice slavili, častili se, igrali prijateljske nogometne utakmice - oni su im to učinili!? Kanađani su prihvatili srpsku argumentaciju za poraz na Maslenici i takvo tumačenje zadržali i za objašnjenje sukoba u Medačkom džepu. Slabi, nenaoružani Srbi, koje su Francuzi spriječili da se naoružaju i zato je na stotine njih poginulo u neravnopravnoj borbi s Hrvatima.³³⁵ Sada je (Cot)

trebao vratiti uvjerljivost (kredibilitet) Francuzima i UNPROFOR-u, poduprijeti planove MZ o miru u BiH (VOMP)³³⁶ i dogovoru u Hrvatskoj, pokazati čvrstinu i odlučnost UNPROFOR-a i, ne najmanje važno, pokazati svoju, osobnu (Cotovu) sposobnost i uspješnost. Čim se otvorila kriza oko Medačkog džepa, snažno se angažirao u zaustavljanju oružanog sukoba i vraćanja na status quo, na prethodno stanje i povratak Srba na njihovo tlo. General Cot je osobno došao u zapovjedništvo kanadske BG³³⁷ kako bi podsjetio Lt-Col Calvina na *pravo da plave kacige mogu uzvratiti vatru budu li ugrožene*.³³⁸ *U kasnim popodnevnim satima 15. rujna snage UN-a su se počele kretati s dotadašnjih položaja i tad je na njih s položaja 9. mtgbr otvorena vatra - sporadična pucnjava pješачkim oružjem. Kad su putem krenuli oklopni transporteri, počela je prava kanonada (!?). Hrvatska vojska nije dozvoljavala prolaz. Sljedećih 15 (petnaest) sati bjesnila je bitka.*³³⁹ Kanađani su bili u starim srpskim rovovima kod sela Lički Čitluk, u koje su ušli kad su stali između dviju strana, a 9. MTGBR od njih je bila udaljena manje od stotinu metara. Pojedini vojnici, svjedoci koje citiraju kanadski pisci knjiga o tom događaju ("Iskušana odvažnost", "Šanse za mir"), s mnogo uzbuđenja opisuju događaje kojima su kao vojnici prisustvovali. Njihovim iskazima o BITCI ipak proturječe podatci o puškaranjima (firefights). Kao da iz tih pretjerivanja progovara "baptism of fire", "krštenje vatrom", vojnička inicijacija, "hvalisavost vojnika", proživljeno uzbuđenje, iskustvo, pucnjave "živim streljivom" ili iskustvo bitke koja se vodila između Hrvata i Srba, a oni su joj bili promatrači. Teško je iz tih "vojničkih priča" povjerovati da se stvarno vodila bitka u kojoj su (Hrvati) *nasrtali u nekoliko juriša, koristili se PAT-ovima od 20 mm, topovima većeg kalibra i minobacačima koji su preoravali zemlju uokolo položaja (Rod Dearing, 7. vod)*.³⁴⁰ *Od snažne pucnjave bili smo osvijetljeni kao po danu... ili da su u samo svitanje 16. 9. pokušali (Hrvati) posljednji napad... redov pokraj mene (Leblanc) ustao je iz rova i dugim rafalima iz lake strojnice pucao na Hrvate koji su počeli bježati(!?)*.³⁴¹ Iz ovog svjedočenja kao da više progovara netko tko se junači no istinito svjedoči o događaju, netko tko ponižava protivnika i ocrta ga crno-bijelo, dijeli sukobljene strane na hrabre i kukavice (*ustao iz rova i pucao na Hrvate versus koji su počeli bježati*). Tek pretjerivanjima, neistinitim govorenjem ili mijenjanjem činjenica moglo se "puškaranje" pretvoriti u žestoku, dramatičnu bitku u kojoj je sve zavisilo od kanadske hrabrosti i vojničke sposobnosti. Čak je i anonimni časnik iz redova Vojske Jugoslavije priznao da *...taj sukob nije bio bitka po zapadnim standardima*, ali nije mogao ne dodati da je *u terminima rata u Jugoslaviji predstavljao izuzetno veliku borbu*...³⁴² Kao dokaz je naveo broj poginulih hrvatskih vojnika - između 20 i 50. Baš taj podatak vodi nas do zaključka da je morao misliti na sukob između hrvatskih i srpskih snaga. Po službenim hrvatskim

podacima, koje će srpska i kanadska strana stalno dovoditi u pitanje, poginulo je 10 hrvatskih vojnika, što je upola manje od niže brojke. Po svemu se ocjena žestine sukoba srpskog oficira ne bi trebala odnositi na navodni kanadsko-hrvatski već na sukob hrvatskih i srpskih snaga. Jedini vjerodostojan srpski izvor, general SVK Milisav Sekulić, ne upušta se u igru brojkama, drži ih nepouzdanima, no to ga ne sprječava da općenito sotonizira Hrvate i optužuje ih za zločin i genocid u Medačkoj operaciji.

U "Kanadskoj vojnoj povijesti: od 1945. do danas: Mirovne misije: Jugoslavija"³⁴³ autor svoje tumačenje događaja u Medačkom džepu proširuje na razdoblje u kojem se događala bitka između hrvatskih i srpskih snaga. Sukob s Hrvatima se u toj interpretaciji produžuje - hrvatske snage su napadale kanadske vojnike u vremenskom razdoblju od 4 (četiri) dana!? Nejasno je na što se odnose ta četiri dana, prije 16./17. rujna ili poslije. Ako se odnose na razdoblje nakon kanadsko-francuskog preuzimanja nadzora, onda su u njega uključeni incidenti koji su se dogodili nakon povlačenja i preuzimanja nadzora UN-a nad tim područjem. Incidenti s nailaskom na mine pripadnika mirovnih snaga i hitci upozorenja u noći protumačeni su kao novi napad hrvatskih snaga na UN. To je vidljivo iz priopćenja UNPROFOR-a od 19. i 26. rujna o ranjavanju kanadskih i francuskih vojnika u minskom polju pred hrvatskim položajima. U tim priopćenjima se brzopleto, bez istrage i dokaza, Hrvati optužuju za pucnjavu i nepružanje pomoći ranjenim francuskim i kanadskim vojnicima.³⁴⁴ Nakon činjenica u pismu generala Bobetka, koje su opovrgle te optužbe, general Cot se ispričao, ali fama o "zločestim Hrvatima" ostala je u budućim kanadskim povjesnicama. Ako se pak ta četiri dana bitke odnose na razdoblje prije 15. rujna - od 9. do 12. rujna, to je razdoblje najžešćeg sučeljavanja - ali hrvatskih i srpskih snaga. Osim posredne izloženosti topničkoj vatri, Kanađani su se po svemu dobro ukopali, vojnički profesionalno zaštitili i ta prva četiri dana nemaju teško ranjenih. Ni u dokumentima UNPROFOR-a nema dokaza da su kanadske snage izravno napadnute od Hrvata. Sami Kanađani, sudionici događaja, priznaju da su im srpski položaji i vojnici bili preblizu, katkad su bili izmiješani. Srpski minobacači i strojnička gnijezda su se nalazila pedesetak metara udaljena od njihovih rovova, pa Kanađani traže da Srbi vatrom ne izazivaju Hrvate.³⁴⁵ U izvješću od 15. rujna postoji napomena o uznemirivanju i napadima na pripadnike UN-a: *...pucale su obje strane, Hrvati i Srbi. Srpska vojska je pucala na prednje kanadske položaje. Odgovoreno je na vatru i napadač je prekinuo vatru. Nije bilo stradalih.*³⁴⁶ Kanadska službena vojna povijest nastavlja kako je 875 vojnika - 375 iz 2. PPCLI, ostatak pričuva - 385 militia soldiers i 165 iz drugih regularnih postrojba otpočelo opći napad kako bi preuzeli nadzor nad žzonom primirja' (tampon zona). Premda je prvi cilj postignut bez ispaljenog

metka, nastalo je napeto odmjeravanje snaga između hrvatskih tenkova i kanadskih oklopnih transportera naoružanih protuoklopnim raketama TOW.³⁴⁷ Razumljivo je da vojni povjesničar u službenoj vojnoj povijesti rado rabi pojmove poput "opći napad" i "preuzeti nadzor" kako bi vojni položaj prikazao ozbiljnim i uveličao ulogu svoje, kanadske postrojbe, ali već u sljedećoj rečenici tvrdi da je prvi cilj postignut **BEZ ISPALJENOG METKA!!!** Nastalo je "napeto odmjeravanje snaga", ali vatreno oružje očito NIJE upotrijebljeno. Bilo je napetosti, kroničar je ne negira, hrvatski vojnici su teško prihvatili povlačenje, ali nisu upotrijebili ni topništvo ni tenkove. Na nekoliko mjesta u službenoj povijesti se s poštovanjem govori o novim tenkovima što su ih Nijemci darovali Hrvatima (sic).³⁴⁸ Postavlja se pitanje zašto ih Hrvati nisu upotrijebili uz ostali arsenal teškog oružja za koje Kanađani tvrde da su Hrvati primijenili protiv njih? Tenkovi nisu iskorišteni ni tada ni poslije, a lako su mogli pomoći pri istjerivanju mirovnih snaga. "Prijetnja protuoklopnim raketama" ili "čuvanje skupocjenih novih tenkova" preslab su razlog da bi spriječio hrvatske snage da upotrijebe sve što im je stajalo na raspolaganju ako su željele dostići onaj cilj za koji Kanađani tvrde da su ga imali - protjerati i poraziti snage UN-a. Službeni povjesničar je ustvrdio da tada, u prvoj fazi, nije bio ispaljen ni jedan metak. Gdje se onda i kada događala bitka između Kanađana i Hrvata? Sigurno ne u prva četiri dana kao što on tvrdi; tad su je vodile hrvatske i srpske snage. Mnogi se, znalci/povjesničari, novinari i političari priključuju temi prešućene kanadske vojne prošlosti. Sean M. Maloney u svojoj analizi *Kanadske nacionalne vrijednosti i politika nacionalne sigurnosti: tko odlučuje?*³⁴⁹ mnogo je izravniji u ocjeni tko je bio kanadski protivnik i koga je zato trebalo kazniti: *...na Balkanu Hrvati (Croatsians) nas se zasigurno sjećaju zbog naše spremnosti da protiv njih u Medačkom džepu 1993. upotrijebimo silu... kanadska zastava na ramenima naših vojnika ih je obeshrabrivala...*³⁵⁰ Zastupnica gospođa Bonnie Korzeniowski u raspravi u skupštini provincije Manitoba ponavlja podatke koje je pročitala u kanadskim javnim glasilima ili ih je službeno dobila od kanadskih vojnih vlasti *...Vojnicima kanadskih mirotvornih snaga je 15. rujna 1993. zapovjedbano da stvore 'tampon zonu' ...kad su zauzimali položaj između dvije strane došli su pod vatru s hrvatskih linija... bitka je trajala 15 sati... prisilili su hrvatske snage koje su ih napadale na predaju... (eventually forced the surrender of the attacking Croat force...)*³⁵¹ Zastupnica nedvosmisleno proglašava jednu stranu agresorom - attacking force - kojega je trebalo prisiliti na predaju. Gospođa zastupnica se uopće ne pita kako se na predaju može prisiliti legitimna vojna sila države na njezinu suverenom području? Nisu li tada snage koje su "prisilile hrvatske", također agresor na njezinu tlu, ili pomagač agresoru, tj. srpskim snagama? Ili je napad na srpske teroriste u "ružičastoj zoni", koja

je po svim odredbama rezolucija UN-a pripadala RH, u vrijeme kad su Srbi u Hrvatskoj i BiH ostvarili najveća teritorijalna osvajanja, remećenje mira i agresija? Tada je i prisiljavanje RH na status quo - pristanak na paradržavu "RSK" ili "Veliku Srbiju" - legitimno i prihvatljivo. Pitanje je tek za čije interese je trebalo "prisiliti hrvatske snage na predaju"? To sigurno nisu bili hrvatski interesi, tada jedino legitimni, podržani svim rezolucijama UN-a i obećanjima MZ. Kad su na podjelu priznanja za bitku u Medačkom džepu uslijedile hrvatske reakcije,³⁵² kanadski tisak se odmah potrudio da ih opovrgne: *...hrvatski časopis piše da je bitka u Medačkom džepu 1993., poznata kao najveća kanadska pobjeda nakon Korejskog rata - MIT.*³⁵³ Najjači kanadski argument je broj poginulih: *ubijeno je između 27 i 31 Hrvata, a tek 4 Kanađana su ranjena.* Već su citirani službeni hrvatski podatci o 10 poginulih vojnika.³⁵⁴ Nije poznato jesu li i na njima izvršene obdukcije kao i na poginulim srpskim vojnicima i civilima na Sudskoj patologiji Medicinskog fakulteta u Rijeci. Da su u tijelima palih hrvatskih vojnika i policajaca riječki patolozi pronašli samo jedan metak³⁵⁵ NATO-kalibra 5,56, koje su upotrebljavali kanadski vojnici, bio bi to dokaz za kanadsku tvrdnju.

Nakon što su 15. rujna popodne Kanađani počeli napredovati, Hrvati su ispalili nekoliko metaka upozorenja, Kanađani su odmah izvjesili veće zastave UN-a na antene i pobrinuli se da bijelo obojena vozila izađu iz zaklona stabala i budu vidljiva. Kanađani i Francuzi su se počeli primicati i onda su *Hrvati odgovorili neprekinutom strojničkom vatrom... Bitka je trajala 15 sati s izmjenama vatre koja je trajala između pet minuta do jednog sata, dok Hrvati nisu konačno odstupili (surrendered). Tek tada su kanadske snage dogovorile prekid vatre s hrvatskom vojskom.*³⁵⁶ Ovakvo tumačenje događaja u Medačkom džepu nedvosmisleno ocrta sliku o ulozi kanadske vojske koju je stvorila službena kanadska propaganda. Kanadska vojska u Hrvatskoj nameće mir (koji narušava Hrvatska), prisiljava protivnika na predaju (hrvatsku vojsku) i dogovara prekid vatre s vojnicima, a ne s hrvatskim političarima. Neupućeni bi mogli pomisliti da je Hrvatska 1993. imala vojnu diktaturu kad o tako važnim stvarima odlučuju vojnici. Dio nesporazuma u Medačkom džepu proizlazio je iz procedure poznate u svim demokratskim zemljama - političari su dogovorili uvjete primirja i razvojačenja područja, a vojnici su dogovoreno trebali izvršiti. U situaciji kad je vojska bila stavljena u vremenski škripac od 24 sata, rok u kojem se morala povući, zapovijedi nisu na vrijeme stigle do svih postrojbi. To navodi i UNPROFOR, posljednje pojedinosti o povlačenju su dogovorene na sastanku u Gospiću 15. 9. 1993., na sastanku završenom u 22.30. Bilo je i otpora sporazumu i povlačenju, to priznaju i hrvatski i kanadski izvori; *teško se povući s položaja za koje se prolijevala krv.*³⁵⁷ Važno je ipak naglasiti - hrvatska vojska nije

napadala već upozoravala, nije se predala već se organizirano povukla na dogovorene položaje. Vojnici su možda bili nepripremljeni da se tako brzo povuku - zbog ogorčenja, koje je "mirisalo" i na pobunu, bilo je pucnjave po zgradi zapovjedništva ZP Gospić, prijetnja Stipetiću i Domazetu, višim zapovjednicima iz Zagreba koji su došli nadgledati povlačenje,³⁵⁸ ali to se nezadovoljstvo ne može usporediti s panikom, anarhijom i oružanim sukobima među Srbima u Medku u večer i noću 9. rujna. Srbi su se obračunavali među sobom (jedan Srbin je ispalio tromblon u grupu suboraca, a onda su srpski vojnici napali Kanađane u zgradama u kojima su smješteni.³⁵⁹ Lapačka brigada bježi s položaja, srpske vlasti hapse, navodno strijeljaju i vješaju nekoliko odgovornih za poraz. Podatak o prijekim egzekucijama iznosi brigadir Krpina, ali ga ne nalazimo kod generala Sekulića,³⁶⁰ spominje ga Jurendić u svom razgovoru za "Jutarnji list".

Na hrvatsko traženje dogovoreno je produženje roka za povlačenje za 24 sata, sa 16. rujna na 17. rujna u 18.00.³⁶¹ Potpukovnik Bryan Bailey, koji je u Medačkom džepu zapovijedao četom od više od stotinu vojnika, mnogo pohvalnije govori o HV, možda i zato da bi jače istakao junaštvo Kanađana. Nasuprot ocjenama o zastarjeloj taktici, nekoordinaciji oklopa i pješništva i statičnoj strategiji, potpukovnik Bailey ističe: *Suprotstavili smo se modernoj, dobro naoružanoj sili i bili smo uspješni...*³⁶² Mnogo objektivnije prikazuje i vojnu operaciju između srpskih i hrvatskih snaga (u kojoj su, ponavljam, Kanađani bili samo promatrači). *Hrvati su 9. rujna, nakon artiljerijskog bombardiranja, otpočeli napad (a pincer like) kojim su poput kliješta obuhvatili srpske branitelje i izbacili ih s visova (s visokih kosa) dok su u dolini hrvatske tenkofske kolone brzo zaposjele četiri srpska sela.*³⁶³ I opet novi podatak o okršajima Kanađana i Hrvata - *sljedeća tri dana* - po svemu sudeći, to se odnosi na 10., 11. i 12. rujna! O tome nema ni slova u hrvatskim dokumentima, niti u dokumentima UN-a, pa ni u srpskim izvorima. U tim dokumentima su podatci o masovnim bombardiranjima duž cijele crte, o mobilizaciji srpskih snaga, o prikupljanju snaga "VRSK", o dolasku (odlasku) teških topova iz "Džepa" prema Kninu,³⁶⁴ o napadima zrakoplova i raketa,³⁶⁵ ali nema ništa o okršajima s Kanađanima. Jasno je zašto to nisu činili Hrvati - iz straha od odmazde UN-a, pritisaka i optužaba MZ, ali zašto to nisu "izmislile" "plave kacige", njima bi to odgovaralo? Ili tih sukoba nije bilo, ili je autor "pojačao" priču. Dokumenti upozoravaju na srpsko prikupljanje snaga, na opasnost od srpskog protunapadaja. Jedino zabilježeno otvaranja vatre s položaja HV na položaje Kanadskog bataljuna 16. rujna u 22.15 je *ubrzo prestalo. U 23.45 sve je mirno u području (Medačkog džepa - op. p.).*³⁶⁶

Srpski izvori spominju sukobe HV-a s UNPROFOR-om, bez dokaza, više kao dio specijalnog rata da se ocrni Hrvatska i njezina vojska. I Ozren Žunec u svojoj knjizi spominje sukob hrvatskih i kanadskih snaga; on tvrdi da su hrvatski gubitci iz Medačkog džepa stavljeni pod embargo.³⁶⁷ Nigdje drugdje nema potvrde te tvrdnje.

Sljedeća tri dana, u pokušaju da ispune svoj zaštitnički mandat, kanadski vojnici iz 2. PPCLI su imali veći broj vatrenih okršaja s hrvatskim specijalnim snagama... stoičkim pokazivanjem odlučnosti zapovjednik 2. PPCLI je uvjerio hrvatskog zapovjednika da povuče svoje snage (!?). Prije povlačenja Hrvati su masakrirali sve preostale srpske stanovnike.³⁶⁸ Nisu Calvin i Cot prisilili Hrvate na povlačenje nego pritisak VS UN i jamstvo Republici Hrvatskoj da se Srbi NE ĆE vratiti na oslobođeno područje, koje će nadzirati UNPROFOR. Riskantan ulog u operaciji, koju je Cot nazvao vraćanjem povjerenja ako uspije misija u Medačkom džepu, ležao je u mogućnosti da bi njegove (Calvinove) trupe morale silom izbaciti hrvatske snage pa je i sam Calvin bio preplašen veličinom odgovornosti koja je stavljena na njegova ramena.³⁶⁹ Jamstvo da se Srbi ne će vratiti značilo je uspjeh i dobiveno vrijeme u kojem će Hrvatska moći polako prikupljati svoju vojnu i gospodarsku snagu za konačan obračun s pobunjenim Srbima. Vojni sukob je bio neizbježan - to jedino nisu vidjeli predstavnici UN-a koji su se zalagali za ravnopravnost u pregovorima srpskih lokalnih vlasti i vlasti RH i vjerovali u prevagu mirotvorstva u Srba. Hrvatima je povijesno iskustvo govorilo da Srbi priznaju samo argument oružja. Tek je 1995. službena politika SAD, VB i Francuske došla do istog zaključka. Danas se ta hrvatska upozorenja potvrđuju na suđenju Slobodanu Miloševiću u Haagu - NAKON DESET GODINA.³⁷⁰

Potpukovnik Jim Calvin je u kanadskoj skupštini opisao kako je njegov bataljun, ojačan s dvije francuske pješачke satnije, prisilio hrvatsku vojsku na prestanak borbe. *Sukob se dogodio kad se hrvatski odmetnuti general ("renegade general") usprotivio Sporazumu o povlačenju koji su postigli političari u Zagrebu i pokušao zbuniti - poniziti (face down) Kanađane i Ujedinjene narode. Calvin se upušta u tumačenja političkih i vojnih odnosa u Hrvatskoj koje dobro ne poznaje; nitko se nije bio "odmetnuo" i pobunio protiv odluke političara iz Zagreba. Situacija se bila zaoštrila, i Predsjednik, ministar obrane i načelnik Glavnog stožera su učinili sve da se Sporazum provede, bilo je nezadovoljstva vojnika, ono je vjerojatno bilo povod nekim nedostojnim radnjama u tijeku povlačenja, ali - POBUNE NIJE BILO. Calvin i njegovi vojnici izdržali su teško granatiranje i minobacačku vatru i probili se kroz minska polja. Kad su se Hrvati konačno povukli, za sobom su ostavili 'spaljenu zemlju'.³⁷¹ Ministar obrane je bio impresioniran Calvinovim izlaganjem, u svom je govoru, njemu i*

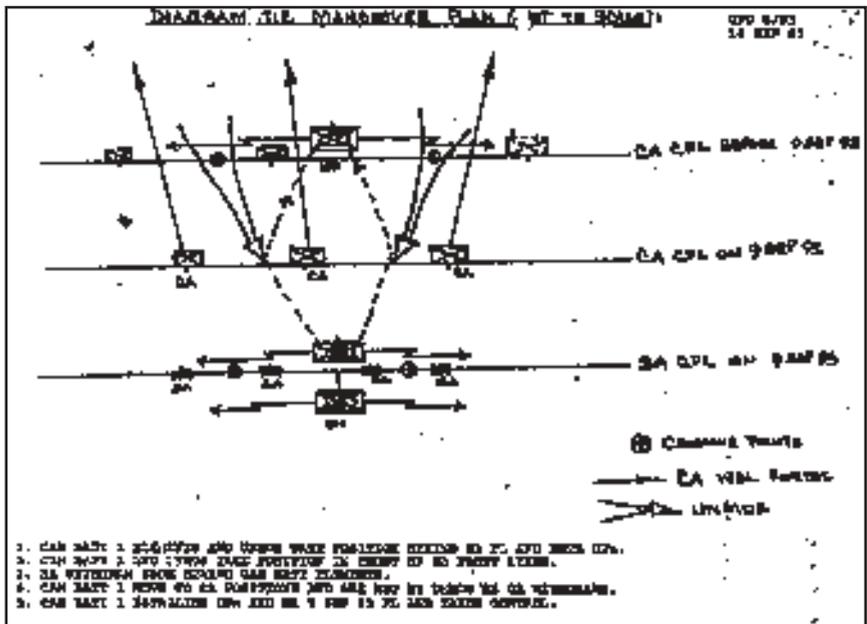
medačkim veteranima, dao željeni odgovor: *Ubuduće će se prema vojnicima koji odlaze na takve zadatke odnositi s poštovanjem... da bi se razumjela hrabrost koju su iskazali, da bi bili sigurni da će živjeti dostojan život, dobivati potporu od nas političara...*³⁷² I možda sad postaje jasnije što je Calvin svojim dugim zalaganjem htio postići od svoje Vlade, političara i zastupnika u parlamentu - poboljšanje statusa veterana, veće mirovine i veće odštete za narušeno zdravlje. Ali zar nije dužnost svake vlade da se brine za one koji su založili svoj život i zdravlje za obranu vrijednosti društva čiji su članovi? Zar je Hrvatska, i krivotvorenje istine o njoj, trebala poslužiti povećanju mirovina, zdravstvene skrbi, osiguranju kanadskih vojnika u mirotnim misijama širom svijeta što im dugo godina ni političari niti Vlada nisu priznavali? Je li riječ i opet, i samo, o novcu? Nešto takvo bi se moglo naslutiti iz izjave anonimnog svjedoka iz MORH-a. On tvrdi da je kanadski veleposlanik, nakon što je zatražio odštetu za bolesti od kojih su oboljeli vojnici nakon povratka iz Hrvatske³⁷³ i bio odbijen od hrvatskog zamjenika ministra obrane, zaprijetio kako će Hrvatska zbog toga snositi teške posljedice!? Nisu li uvođenje viza s upitnikom koji od vojno sposobnih osoba traži detaljne podatke o ponašanju u vrijeme Domovinskog rata (koje svaka suverena država drži vojnom tajnom) i ne baš dobri politički odnosi Kanade i Hrvatske - te posljedice!? Bilo to točno ili ne, kanadski vojnici su svoj slučaj iz Medačkog džepa kapitalizirali pred javnošću, a vlast je riješila zahtjeve (novac) veterana.³⁷⁴ Od ministra je Calvin dobio i jasno obećanje: *Maramo izvući jasnu poruku o načinu na koji ćemo se (ubuduće) ponašati prema vojnicima i njihovim obiteljima - od pitanja plaća do nadoknade za stresne uvjete u kojima su se nalazili!*³⁷⁵ Novinar koji je izvijestio sa skupa u kanadskoj skupštini iz raznih je dijelova uspio skupiti cjelinu i shvatiti što se stvarno događalo u Hrvatskoj – da se dogodila žestoka bitka između srpskih i hrvatskih postrojba. *Bitka između njih, ne između Hrvata i Kanadana, nego između Srba i Hrvata je trajala tri dana. Srbi i Hrvati su u to područje doveli vojna pojačanja i tenkove. Hrvati su malo napredovali i uspostavili novu crtu bojišnice.*³⁷⁶ "Potpukovnik Calvin je 14. rujna primio zapovijed da podupre Sporazum ulaskom u takozvanu 'žrtvu zonu' (killing zone) između dvije zaraćene strane."³⁷⁷ Novinar nam pojašnjava i zbog čega je kanadski zapovjednik pokazivao toliko nestrpljivosti u kontaktima s hrvatskom stranom - nije se odazivao na sastanke o točnom razgraničenju između kanadskih i hrvatskih snaga, zapovjedio je buldožerima nasilno rušenje hrvatskih položaja, optužio Hrvate za napad na ranjene francuske i kanadske vojnike u minskom polju.³⁷⁸ Calvin je našao opravdanje za svoj moralni stav prema Hrvatima u zločinima koje su ovi učinili, "nije ih volio", no njemu je njegov nadređeni general Cot zapovjedio krajnju odlučnost i snagu, mir se ovaj put

morao nametnuti silom. U igri je bio ne samo kredibilitet UN-a već i politički interesi Francuske i Velike Britanije koje su stajale iza oba kontingenta u Medačkom džepu. Te dvije zemlje su svoje interese zaprijetile podržati zrakoplovima sa svojih nosača zrakoplova u Jadranskom moru. To je i razlog boravka pripadnika britanskog SAS-a u bunkeru u Medku - da laserskim zrakama zrakoplovima označavaju hrvatske mete - dođe li do napada!?! To je znao general Cot, a za zračnu potporu u eventualnom otvorenom sukobu s hrvatskom vojskom znao je i Calvin. Zato se i ponašao prema Hrvatima tako oholo i "tvrdo". Iza te odlučnosti je stajala i vojnička taština generala Cota koji je želio pokazati birokratima u New Yorku kako njihova neodlučnost i popuštanje daju prednost Hrvatima, koji remete već postignutu prednost srpskih osvajanja i mir što ga je nudio Vance-Owenov mirovni plan. Zbog nespozuma i zaobilaženja UN-a, svađe s GT UN B. B. Ghaliem, Cot je morao dati ostavku³⁷⁹ - zamijenio ga je francuski general De La Presle.³⁸⁰ Zapovjednik snaga UN-a francuski general Jean Cot je rekao Calvinu da *UN stalnim povlačenjem, kad god jedna od strana otvori vatru, gube uvjerljivost. Ovaj put mir mora biti ojačan silom...* (Cot je) rekao neugodnu vijest da hrvatske snage oko Medka vjerojatno nisu upoznate s političkim dogovorom u Zagrebu.³⁸¹ Calvina je ta vijest zabrinula: *Možete si misliti što je to značilo za nas. Mi smo morali proći kroz srpske linije i krenuti prema drugoj, ratujućoj strani koja ne zna da joj je njihovo vrhovno zapovjedništvo zapovjedilo predaju položaja, osvojenih u teškoj bitci.*³⁸² No suprotno Calvinovu nagađanju o neupućenosti hrvatskog nižega zapovjedništva u odluke višega, načelnik GS HV general Bobetko je, da bi olakšao primjenu Sporazuma, poslao u Gospić generala Stipetića, zapovjednika Zbornog područja Zagreb (ZP Zagreb), admirala Domazeta, načelnika Obavještajne uprave GS HV i načelnika Uprave za odnose s UN-om pukovnika Pleštinu. Ministar obrane Gojko Šušak je, nakon zapovijedi Vrhovnog zapovjednika o početku istrage oko događaja u akciji Medak, poslao Vojnu policiju. U Zagrebu su bili svjesni ozbiljnosti situacije - pritiska MZ, prijetnja Srba i bombardiranja velikog broja hrvatskih gradova, ali i nezadovoljstva vojnika koji su se morali povući, osjetljivosti strateškog položaja Gospića i Like, osjetljivosti trenutka pred Rezoluciju 871. kojom je tražen i nedvosmisleno potvrđen suverenitet RH nad cijelim državnim područjem. Angažirane su sve odgovorne razine zapovjedništva kako se ne bi dogodio nespozum s UN-om i povratak srpskih snaga u oslobođeno područje te je došlo do mirnog povlačenja i prepuštanja nadzora UNPROFOR-u. Novinar "The Ottawa citizen" pronašao je u 'Pravilima ponašanja, ROE (the Rules of engagement) UN snaga u bivšoj Jugoslaviji' pravo (slobodu) da odgovore na vatru. Prema njegovu opisu, ...oružani sukobi (Hrvata i Kanađana - op p.) su trajali 15 sati. Tu večer je pot-

pukovnik Calvin zatražio sastanak s hrvatskim zapovjednikom i pješice prešao 'ničiju zemlju'. Nakon dugog, napetog sastanka dogovorili su primirje. Hrvati su obećali da će se povući s problematičnog područja do podneva.³⁸³ Iako su (iza hrvatskih linija) vidjeli dim i čuli detonacije, Kanađani su se držali dogovora. Krenuli su točno u podne, ali ih je dočekala teško naoružana četa hrvatskih vojnika. Cesta je bila minirana, a vojnici su imali potporu tenkova.³⁸⁴ Novinar je ponovno opisao situaciju u kojoj potpukovnik Calvin drži konferenciju za tisak i optužuje hrvatske zapovjednike za etničko čišćenje i odgovornost za nedjela u Medačkom džepu. On ta nedjela još nije vidio, naslućuje ih, moglo bi se reći čak i priželjkuje, kako bi dobio alibi za namjeravanu akciju nametanja mira. Za tu odlučnost potpukovnik Calvin je dobio "Meritorious service cross", a 2. PPCLI pohvalu generala Jeana Cota, jednu od tri podijeljene za vrijeme duge misije mirotvoraca u bivšoj Jugoslaviji.³⁸⁵ U "The Sunday (Toronto) star"³⁸⁶ prepričani su najvažniji dijelovi knjige Scotta Taylora i Briana Nolana "Iskušana odvažnost", u kojoj je potanko opisano djelovanje kanadskih mirotvoraca od Somalije i Kambodže do Nigerije, Hrvatske i BiH. Piscima knjige su analize tih mirotvornih misija poslužile za žestoku kritiku kanadskog vojnog establišmenta koji je doveo neke od tih misija, zbog sebičnih političkih ciljeva, ambicija i taština pojedinih visokih časnika ili ministara, zamašlo do propasti. Na kraju knjige pisci su predložili radikalnu reorganizaciju kanadske vojske za novo tisućljeće. Nas je najviše zanimalo njihovo tumačenje akcije Medački džep. Ovo su neki naglasci sažetka knjige u "The Sunday (Toronto) star": *Poput tutnjave oluje je 9. rujna 1993. u 06.05 otpočela hrvatska topnička priprema po Medačkom džepu. Uzduž 25 kilometara duge doline gežziri vatre i zemlje su poletjeli u zrak. Poručnik Tyrone Greene (2. PPCLI) je izašao kroz vrata kako bi izdao jutarnju zapovijed kad je ugledao eksploziju granate udaljene 5 km. (!?) Okrenuo se i počeo vraćati kako bi izvijestio zapovjedništvo u Gračacu i u tom trenutku ga je pritisak zraka minobacačke granate od 152 mm bacio na tlo. Ponovno netočnost i pretjerivanje! U naoružanju Hrvatske vojske postojale su (i danas postoje) haubice od 152 mm, ali takav kalibar haubica hrvatska strana nije u toj akciji upotrebljavala. Hrvati su se služili haubicama 105 mm i topovima 130 mm, vjerojatno je poručnik Green minu od 120 mm zamijenio za haubičku granatu jer već u sljedećoj rečenici govori o "minobacačkoj bateriji". No pretjerivanjima skloni Kanađani učinit će još poneku pogriješku u nabranjanju činjenica. Nekoliko sekunda kasnije ostatak hrvatske minobacačke baterije otvorio je vatru. Green i njegov vod su tada bili svjedoci razorne baražne vatre, koja će razbiti srpsku obranu.*³⁸⁷ U bataljunskom zapovjedništvu u Gračacu potpukovnik Calvin nije točno znao što se događa. Kako je prolazio dan, Calvin je sve više bio pod pri-

tiskom nestrpljivih dužnosnika UN-a iz New Yorka; oni su tražili jasnu procjenu situacije koja se, bilo je očito, sve više pogoršavala. Oklopnim transporterom je otišao do poručnika Greena i zapovjedio mu da postavi promatračko mjesto (OP) iz kojega će moći pratiti tijek bitke. Sljedeća tri dana ljudi iz Greenova voda su bili oči i uši međunarodne zajednice. Najvažnije je bilo zadržati (ne napuštati - op. p.) položaje.³⁸⁸ Calvin je, potaknut Cotovom sugestijom, čvrsto odlučio da njegova Borbena grupa ne napusti bojište, ne ode, ne povuče se poput Francuza u vrijeme borba kod Maslenice. Ipak, pritisak na neiskusne pričuvene kanadske vojnike, stres neprestane topničke vatre po srpskim položajima, koja nije bila izravno usmjerena na njih, te stega i ambicija nekih dočasnika bili su toliko jaki da su neki vojnici pokušali "otrovati" svog nadobudnog dočasnika Matta Stopforda. Istraga o nekoliko slučajeva kršenja stega, koju je kasnije provela neovisna komisija Ministarstva obrane, glavni dio svog izvješća posvećuje tom pokušaju trovanja.³⁸⁹ Komisija je zaključila kako je Medak mnogim vojnicima bio teško iskustvo koje je narušilo njihovo zdravlje (PTSP), dovelo u pitanje osnove vojničke stega i kodeks kanadske vojske koji je sigurnost pojedinca stavljao iza svrhe/izvršenja vojnog zadatka. Zaključeno je da će ubuduće u kanadskoj vojnoj doktrini sigurnost vojnika biti na prvom mjestu.

Te večeri Hrvati su učinili značajnu promjenu u topničkim ciljevima, ta promjena je označivala sljedeću fazu hrvatskog napada.

Slika 18: UNPROFOR-ov plan napredovanja pri implementaciji Sporazuma o prekidu vatre u Medačkom džepu

S brdskih kosa (hrbta brda) specijalne snage i pješništvo su započeli munjevite napade s obuhvatom, mrveći iznenađene srpske predstraže. Onda je hrvatska oklopna kolona ušla u dolinu.³⁹⁰ Hrvatska i kanadska interpretacija događaja se tu razlikuju, za Hrvate bitka za planirano područje već je bila završena malo nakon podneva (13.05 sati), dok kanadski promatrači početak napada hrvatskih oklopnih snaga opažaju popodne. Prema hrvatskim izvorima, cijela akcija se događala ujutro 9. rujna - prodor i planirano zauzimanje područja triju sela - nejasno je zbog čega to Kanadani smještaju pri kraju dana - pred večer. Netko je krivo opažao ili krivo bilježio, zbog razloga koje valja otkriti. U izvješćima o situaciji (Sitrep) naveden je taj podatak, u dokumentima hrvatskih časnika za vezu s UN-om na terenu nema "kanadskih" zapažanja. Calvin je stalno tražio od poručnika Greena najnovije podatke jer je središte UN-a pokušavalo zaustaviti vojnu akciju i postaviti političke ograde. Svaki put kad bi Green slao radioporuku njegov položaj je bio zasut minama i mladi poručnik je brzo shvatio da se Hrvati služe uređajem za radiolociranje, a njegov radijski signal drže srpskim. Srpski vezisti su se služili starim sustavom - poljskom žičanom telefonskom vezom - koja se nije mogla locirati ni ometati. Green je počeo rabiti radio samo u krajnjoj nuždi i mijenjao je položaj kad god je odašiljao poruke.³⁹¹

Navečer 11. rujna plima bitke se počela okretati jer se pripremao veliki srpski protuudar. Tri dana koja se spominju u ranijim kanadskim tumačenjima ("tri dana je bjesnila bitka") u "Iskušanoj odvažnosti" se ispravno nazivaju bitkom hrvatskih i srpskih snaga.³⁹² 'Graju' ranjenika i izbjeglica duž glavnog puta u Medku zamijenila su odlučna srpska pojačanja koja su ulazila u 'Džep'. Autobusi, tenkovi, čak i oklopni vlakovi, počeli su dolaziti iz cijele Krajine. Pojačanja nisu dolazila samo iz "Krajine" u Hrvatskoj već i iz BiH i SRJ, u samom "Džepu" je bilo dragovoljaca iz BiH i Srbije, pokazali su to zarobljeni dokumenti.³⁹³ Na drugim mjestima kanadski vojnici svjedoče o velikom broju najmodernijih tenkova i modernog naoružanja kojim su raspolagali srpski vojnici, neki od tenkova M-84 su se nalazili u blizini kanadskih položaja i povremeno su otvarali vatru. Sljedeća 72 sata (tri sljedeća dana, 12., 13. i 14. rujna - op. p.) Srbi i Hrvati su vodili rovovsku bitku. Protuudar je otupio hrvatsku ofenzivu i obje su se strane stale ukopavati duž novih crta.³⁹⁴ I ovdje su krivo procijenjene hrvatske namjere i planovi, Hrvati su se ustalili na crtama koje su zauzeli još 9. rujna do 13 sati i 10. rujna (izvori Bobetko, arhiv MORH-a, Globusov vojni stožer, izvješća Ureda za UN za 10. rujna) i sad su se samo branili. Ofenziva nikako nije trajala do 14. rujna, nego samo srpski pokušaji da protuudarom povrate izgubljene položaje u području triju sela. Iskustvo Maslenice im je govorilo da će ako u tome ne uspiju, to biti početak kraja "RSK".

U kanadskom opisivanju događaja moraju se stvari nazivati pravim imenom - stalnom simpatijom za srpsku stranu, "podupiranjem Srba", razumijevanjem za udarce koje su primali, željom da uspiju vratiti svoju zemlju (srpski teritorij). Već u interpretaciji događaja kod Maslenice naslućuju se te simpatije, u tumačenju događaja kod Medačkog džepa one su očite. Pristranost je uočljiva i u ponašanju vojnih časnika UNPROFOR-a; njima su časnici bivše JNA pravi vojnici, nasuprot novopečenim časnicima HV-a. General Cot se češće sastajao s generalom Novakovićem, navodno je na odlasku s mjesta zapovjednika UNPROFOR-a dobio i zahvalnicu srpske strane. U početku krize oko Medačkog džepa šalje mu osobnog izaslanika, kasnije razgovara s njim u Kninu (kao što razgovara i s Bobetkom u Zagrebu, nakon što je general Bobetko odbio njegova izaslanika kao sebi nižeg časnika). Cot tako izjednačava zapovjednika paravojske s načelnikom Glavnog stožera suverene države. Svog izaslanika šalje u Gospić. Calvin nekoliko puta odbija razgovore s hrvatskom stranom, on "ne voli Hrvate", ali mora s njima profesionalno komunicirati. Simpatije njegovih vojnika su također na strani Srba. Procjene srpske strane o posljedicama njihova neuspjeha - protunapada i vraćanja oslobođenog područja - pokazale su se točnima. U nedavno objavljenim dokumentima "VRSK" i u knjizi generala Milisava Sekulića saznajemo da su, vrlo brzo nakon akcije Medački džep, Srbi počeli uvježbavati evakuaciju stanovništva, već tada su shvatili da nemaju nikakve vojne izgleda protiv narastajuće sile hrvatske vojske i države.³⁹⁵ Tada uvježbana i pripremljena evakuacija s područja tzv. Krajine provedena je u ljeto 1995. za vrijeme vojno-redarstvene akcije "Oluja". Dokaz za tu tvrdnju su zaplijenjeni dokumenti u vrijeme vojno-redarstvene akcije "Oluja" i nakon nje.³⁹⁶

Kako se vojna situacija 14. rujna privremeno ustalila, UN je stao pritiskati zaraćene strane da sklope prekid vatre. Inozemni tisak je tražio da se Hrvati -'napadači' - povuku na linije primirja od prije 9. rujna. Da bi pojačali pritisak Srbi su popodne 14. rujna ispalili sovjetsku raketu Frog/Luna na predgrađe Zagreba. Raketa velikog kalibra pala je bez većih posljedica u polje u predgrađu, no Hrvati su se brzo odlučili povući iz Medačke doline. Tampon zonu, koja će tako nastati, trebale su zauzeti snage UN.³⁹⁷ Francuski general Jean Cot, zapovjednik UN-snaga Jug - i to je pogrešan podatak: general Cot je bio zapovjednik svih vojnih snaga UN-a/UNPROFOR-a - znao je da održavanje primirja zavisi od brzog raspoređivanja jakih snaga. Zato je odlučio izravno nadzirati operaciju, bez posredovanja zapovjedništva u Kninu (sektor Jug). To je možda autora navelo na pogriješan podatak. Potpukovnik Calvin i njegov bataljun (2. PPCLI) bili su spremni krenuti u sljedeća 24 sata. Da bi ojačao svoje dvije pješačke satnije (Charlie i Delta), koje su već bile pred Medačkim džepom,

Calvin je trebao dobiti i dvije satnije mehaniziranog pješništva francuske vojske. Jednom francuskom satnijom, a da to Cot nije ni znao (sic!), zapovijedao je i njegov sin.

Nomevanje primirja - Calvinov plan

Usmeni, 13. rujna 1993., doveo je do pismenog (15. rujna) Sporazuma o Medačkom džepu. Kanadska Borbena grupa imala je zadaću osigurati da sve strane ispune Sporazum. Do tog trenutka 2. PPCLI je imao pasivnu ulogu - mnogi već citirani kanadski izvori su zaključili upravo suprotno, da je BG već prije primjene Sporazuma imala važnu ulogu. To se uskoro promijenilo. U dva sata popodne sljedećega dana (15. rujna), dva sata nakon dogovorenoga vremena, poručnik Green je zapovjedio svojim oklopnim transporterima da uđu u ratnu zonu. Kad su počeli napredovati, Kanađani su mogli vidjeti koliko je malo trebalo da Srbi izgube Medak. Ruševine i tijela poginulih pokazivale su da su Hrvati, prije no što su odbačeni, uspostavili uporište u najsjevernijim zgradama.³⁹⁸

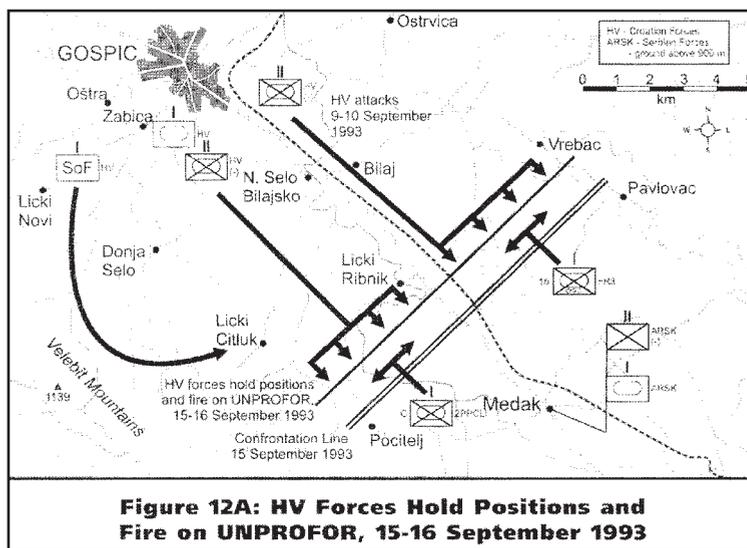
Lee A. Windsor u svojoj analizi *Profesionalizam pod vatrom: kanadska uloga u ispunjavanju Sporazuma o Medačkom džepu* razlaže elemente plana i postupanja kanadske Borbene grupe u primjeni tog Sporazuma.³⁹⁹ Potpukovnik Calvin je 14. rujna 1993. u 16.30 održao sastanak 'Zapovjedne skupine' - 'Orders group' s podređenim časnicima i dočasnicima kako bi im obrazložio plan buduće operacije. Novi sporazum o povlačenju se morao ostvariti u 4 (četiri) stupnja. Prvi stupanj će početi 15. rujna 1993. zauzimanjem srpskih prednjih položaja od 2. PPCLI - 'Satnije Charlie' i jedne francuske satnije. Za vrijeme drugog stupnja 'Satnija Charlie', pod budnim okom protuoklopnog voda, uspostaviti će točku prijelaza na 'ničijoj zemlji', između dvije zaraćene strane, na glavnom asfaltnom putu uzduž doline. Treći stupanj: 'Satnija Delta' i druga francuska satnija iz FREBAT 3 napredovat će uzduž puta kroz osigurani prijelaz, i dalje, sve dok ne zauzmu prednje hrvatske položaje. Izviđački vod 2. PPCLI i bataljunsko taktičko zapovjedništvo slijedit će 'Satniju Delta'. Četvrti (zadnji) stupanj će biti nadgledanje povlačenja hrvatskih snaga na položaje od prije 9. rujna. Nakon toga će se završiti razdvajanje snaga i uspostaviti nova razvojačena zona.⁴⁰⁰ "Patrišijine', 'Alfa' i 'Bravo' satnije, koje su upravo pristigle iz sektora Zapad, za vrijeme operacije osiguravat će ostatak CANBAT 1 područja odgovornosti. Kanađani su se morali snalaziti bez potpore minobacača od 81 mm. Kako je postrojba uskoro trebala ići kući (početkom listopada), minobacači su već bili poslani natrag u Kanadu.⁴⁰¹ Što bi tek bilo da su Kanađani raspolagali minobacačima? Vjerojatno bi ih bili upotrijebili (žal što se to nije dogodilo osjeća se u pojedinim svjedočenjima) i tako isprovocirali sukob s hrvatskim snagama.

Uvlačenje Hrvatske u veliki sukob s UN/MZ-om i njezino "naknadno kažnjavanje" za raspad versailleske Jugoslavije, bilo je u primisljima nekih zapadnih političara i vojnika. Kako se Hrvatska nije dala uvući u taj sukob, u bitku, preostao je ratni zločin, taj neizbježni suputnik svih ratnih sukoba, krimen koji će Hrvatsku kompromitirati. Nekoliko sati prije operacije (15. rujna ujutro) general Cot je osobno doletio u područje (Medak) na razgovor s potpukovnikom Calvinom. Cot je preuzeo potpunu zapovjednu odgovornost; *...budući događaji su bili previše ozbiljni da bi dozvolio bilo kakav zastoj u zapovjednom lancu ili nesporazum oko toga što se događa. Misija je bila jasna i pozornica postavljena.*⁴⁰² Razmotrili su plan, Calvinov plan se sastojao od napredovanja u dva smjera duž doline. *Kanadske satnije će sačinjavati lijevu kolonu, a francuske desnu. Greenov Deveti vod je bio središte formacije 'Satnije Charlie', sa Sedmom satnijom na desnoj i Osmom, na krajnjoj lijevoj strani. 'Satnija Delta' bojnika Dana Drewa slijedila je napredovanje 'Satnije Charlie' i zauzimala položaj kako bi onemogućila svaki pokušaj napredovanja srpskih snaga.*⁴⁰³ Hrvatske snage su se, po tom planu, trebale povući na stare položaje od 8. rujna, a srpske su ostajale na svojim, ispred kojih se postavila Borbena skupina. *Popodne 15. rujna 1993. vojnik Scott Leblanc, pričuvni topnik iz Nove Škotske, nosio je laku strojnicu C-9, dok je 8. satnija napredovala prema malom selu Čitluk. Na desnom krilu se čula buka bitke, između Greenovih ljudi i hrvatskih vojnika, koja se pojačavala. Leblancov odjeljak, kojim je zapovijedao narednik Rod Dearing, upravo se približio niskoj živici kad im je satnik Dan MacKillop signalizirao da se zaustave; na udaljenosti od 200 metara pred njima opazio je hrvatske pješačke rove. Vojnici su se počeli ukopavati, parovi vojnika su se izmjenjivali, dok je jedan kopao, drugi ga je štitio. Leblancovo uzbuđenje je raslo dok se puščana vatra duž doline Medka približavala sve bliže i bliže.*⁴⁰⁴

Žestoki okršaji

Bilo je očito da Hrvati nemaju namjeru pustiti Kanađane. Satnija Charlie i prednja satnija FREEBAT 1 zaustavljene su na prvim povoljnim obrambenim položajima, uglavnom uzduž prijašnje srpske crte bojišnice. Sljedećih 15 sati Hrvati su 'puškarali' s kanadskim i francuskim snagama. Važno je dodati da su se tada s vojnicima UN-a bili izmiješali srpski vojnici, oni su stalno razmjenjivali vatru s hrvatskim snagama nasuprot. Kako su hrvatski vojnici mogli točno odvojiti UNPROFOR-ove vojnike od srpskih? A kad su se u puškanje uključili i iznervirani mirotvorci - to je bilo još teže. *Od svih oružja koja su (Hrvati) upotrijebili protiv UN-snaga u napredovanju, jedino se smrtonosni T-72, za koje se znalo da su u blizini, nisu pojavili. Vjerojatno su hrvatski časnici bili upoz-*

nati s kvalitetom TOW protuoklopnih raketa i nisu bili spremni riskirati svoja dragocjena nova vozila.⁴⁰⁵ Taj razlog je bio preslab da bi Hrvate spriječio da u ozbiljnoj borbi upotrijebe tenkove. Protuoklopni sustavi kojima su raspolagali Srbi (JNA) - na primjer, Osa, Maljutka ili Fagot - bili su jednako moćni kao i kanadski, pa to ipak nije obeshrabilo i spriječilo "Vukove" da u Medačkom džepu upotrijebe tenkove. Ne, TOW rakete ih ne bi odvratile da upotrijebe nadmoćno oružje - domet tenkovskog topa daleko nadmašuje domet TOW projektila i da su se hrvatski tenkisti htjeli upustiti u dvoboj s kanadskim protuoklopnjacima vjerojatno bi Kanadani izvukli deblji kraj. Po svemu, Hrvati nisu imali one namjere koje im pripisuju kanadski analitičari - napasti i nanijeti gubitke snagama UN-a, protjerati ih iz Medačkog džepa - već su samo htjeli biti sigurni da će se Sporazum ispuniti u cijelosti i da se srpske snage iza leđa Kanadana i Francuza NE ĆE VRATITI! Borbu (puškaranje) uopće nisu držali ozbiljnom kao što su držali sukob sa Srbima kad su upotrijebili te iste tenkove, jednog su izgubili u borbi. Satnik McKillop je viknuo naredniku Dearingu da bojni opkopari (combat engineers) dolaze s teškom mehanizaci-

Slika 19: Grafički prikaz položaja HV s kojih su navodno pucali na UNPROFOR (izvor: "Chances for peace")

jom kako bi im pomogli pri kopanju rovova. Rafal hrvatske strojne puške prekinuo je McKillopovo objašnjenje. Dearing je zauzeo položaj iza oklopnog transportera i počeo pucati prema živici. Narednik je pomahnitao ("sav se užario"), njegov primjer je za druge vojnike postao zarazan. Mladi Leblanc je prebacio svoj C-9 na automatsku paljbu i otpustio dug rafal prema bljeskovima cijevi hrvatskog oružja.⁴⁰⁶ Tako je jednom nekontroliranom, emo-

nego da je puškaranje počelo spontano, iz straha, frustracije ili bojne napetosti. Početak kanadske paljbe izazvan je ranijim srpskim provokacijama, iz dokumenata je razvidno da Kanađani mole Srbe da se povuku i prestanu "izazivati Hrvate".⁴⁰⁷ Srbi su se na to dali privoljeti teškom mukom. *U sumrak je bojnik Drew doviknuo pričuvnom dočasniku (warrent officer) Mattu Stopfordu da pripremi skupinu vojnika. Calvin je primio telefonski poziv hrvatskog zapovjednika koji je s njim želio dogovoriti nesmetan prolaz snaga UN-a kroz ničiju zemlju. Dogovoreno je da skupina za zaštitu ostane uz hrvatsku crtu kako bi sljedećeg dana bojnoj skupini osigurala nesmetan prolaz. Calvin se vratio u svoje zapovjedništvo dok je Stopford raspodijelio svojih šest vojnika na stražu uz dva transportera zaustavljena nasred puta.*⁴⁰⁸ Sada slijedi Stopfordov dramatičan opis noći, svjedočenje dočasnika kojeg su njegovi vojnici zbog "junačenja" htjeli otrovati kavom. Hrvati su se odmah rasporedili uokolo kanadske skupine, na bliskoj udaljenosti postavili su teške strojnice i ruske protutenkovske rakete. Cijelu noć je bio zabrinut zbog položaja, mogao je vidjeti svjetleće pruge metaka koje su u selu Čitluk izmjenjivali ljudi narednika Dearinga i hrvatske snage. Usprkos jačini te borbe više je bio zabrinut za aktivnost hrvatskih snaga u njegovoj blizini. *Činilo se da pripadaju posebnoj postrojbi kakvu još dotad nije vidio na Balkanu. Dobro opremljeni modernim naoružanjem, svi ti momci su bili mladi, fizički spremni i posebno motivirani. Ljudi koje je (Stopford) promatrao bili su dio nove hrvatske vojske - opremljeni i obučeni od američkih savjetnika.*⁴⁰⁹ Stopford je bio impresioniran tim "novim hrvatskim vojnicima", ali istovremeno i ljut što više nisu nesređena gomila paravojnika i slobodnih strijelaca. Sada su jednaki srpskoj vojsci, čak i bolji jer su je pobijedili. I Kanađani bi ih se trebali čuvati, Hrvate su obučili američki vojni savjetnici i znaju ratovati na moderan način. *Ti Hrvati se nisu opterećivali nazočnošću Kanađana. U dolini su povremeno odzvanjali pucnji i mogle su se čuti mukle eksplozije. Iz skupine kuća ispred njega iznenadio ga je vrisak, prekinut rafalom. Nakon trenutka tišine slijedio je grubi smijeh. Trenutak kasnije bliska eksplozija je potresla tlo i seoska zgrada se rasula u plamenu. Nekoliko trenutaka kasnije prema Stopfordu je prilazio pijani hrvatski vojnik s krvavim ženskim gaćicama nataknutim na glavu. Stopford je na trenutak pomislio kako bi ga trebao ubiti, no onda se savladao. Okrenuo se i potrčao do oklopnog transportera i radiovezom se javio u zapovjedništvo. Uzbudjenim glasom je javljao da Hrvati počinju "etničko čišćenje" Medačkog džepa. Moramo se odmah pokrenuti! vikao je. Ubijaju ljude! Ne možemo čekati!*⁴¹⁰ Calvinu nije trebalo Stopfordovo izvješće, vatre su bile vidljive po cijeloj dolini. *Uspostavio je radijsku vezu s UN-ovim zapovjedništvom u Zagrebu i zatražio dozvolu da odmah napreduje. Zapovjedbno mu je da ostane gdje jest i prikuplja podatke za buduće optužbe za ratne*

zločine.⁴¹¹

Točno u podne (16. rujna) 'Satnija Delta' bojnika Drewa počela se kretati naprijed, bila je to duga kolona bijelih oklopnih transportera UN-a s pješacima koji su sjedili na vrhu s uperenim puškama i strojnicama. Za vojnike 'Satnije Charlie', umorne od borbe, oklopna kolona s velikim plavim zastavama UN-a, ovješanima na radioantena, bila je dobrodošla slika. Hrvatski branitelji međutim nisu bili impresionirani. Njihova satnija specijalnih snaga, raspoređena iza Stopfordova odjeljenja, prekinula je svoje 'posebne aktivnosti' i zauzela vatrene položaje kako bi zapriječila glavni put. Zbog nekog nepoznatog razloga dogovor s hrvatskim generalom nije bio proslijeđen do prednjih položaja i zapovjednik je bio odlučan oduprijeti se svim raspoloživim sredstvima pokušaju prelaska njegove crte odgovornosti.⁴¹² Iz transkripata snimljenih razgovora, koje su vodili hrvatski i kanadski časnici (Calvin je bio tamo, i šef tima UNMO potpukovnik Nielsen), vidljivo je da su pripadnici UNPROFOR-a i vojni promatrači silno pritiskali Kanađane da što prije prijeđu tu nadzornu točku, kruto poštujući plan. Hrvatski vojnici su odlučno odbili propustiti kolonu, sve dok se nije pojavio njihov zapovjednik, bojnič Zlatko Rogulj. On je od Calvina odlučno tražio da kanadski i francuski vojnici na svakom preuzetom hrvatskom položaju okrenu cijevi oružja prema srpskim položajima, inače kolona ne će proći. Napeti razgovor se vodio s jedinom svrhom da UNPROFOR zapriječi povratak srpskih snaga.⁴¹³ Calvin je obećavao da će okrenuti cijevi prema Srbima tek kad preuzme cijelo područje, no Rogulj je bio odlučan. Nekoliko puta je ponovio zahtjev da Kanađani okrenu cijevi oružja prema srpskim položajima i tako naznače odlučnost da će spriječiti svako srpsko narušavanje sporazuma. Pripadnici UNPROFOR-a su teško prihvatili taj zahtjev jer ga nisu razumjeli, kao što nikad nisu shvatili pravu prirodu odnosa i razloge nepovjerenja između Hrvata i Srba. Povijesno iskustvo bogato podvalama, prijevarama i gaženjem riječi sililo je hrvatsku vojsku na zahtjeve za pridržavanjem i najsitnijih pojedinosti pri povlačenju i razmještanju snaga.⁴¹⁴ Nikakva obećanja i riječi nisu mogle zamijeniti čvrste znakove da UNPROFOR (Kanađani) ne će biti popustljivi prema srpskoj strani. Kad se Calvin konačno složio s hrvatskim zahtjevom (tehničke naravi, kojim se nije dovodio u pitanje sporazum već se tražila potpuna sigurnost) više nije bilo teškoća u provedbi. To potvrđuju SITREP izvješća u kojima se kaže da je bilo odugovlačenja *hrvatske strane*, ali se ističe i *hrvatski konstruktivni pristup i iskrenost*. No Kanađani su u izvješćima isticali i *sustavno i potpuno uništenje sela, zgrade koje nisu bile oštećene u ranijim borbama su srušene, a stoka uništena*.⁴¹⁵ Pronalaze prvih sedam tijela koja predaju lokalnoj upravi (Srbima), *tri srpska vojnika su pronađena u području i prosljede-*

na srpskim vojnim vlastima dok se procjenjuje da je još stotinu njih odsječeno i mogu se očekivati za nekoliko dana.⁴¹⁶

Kiša je padala cijelu noć (16. na 17. rujna) dok je nekoliko vojnika koji su bili ostavljeni na ničijoj zemlji čekalo mogući protunapad Srba ili Hrvata. Kišovitog jutra 17. rujna konačno su stigli timovi civilnih policajaca UN-a (UNCIVPOL) i stali tragati za žrtvama u ruševinama koje su se još pušile. Tijela u raspadanju su registrirana i onda predana vojnicima mirovnih snaga da ih pokopaju. Emotivni pritisak na kanadske vojnike je bio snažan - vidjeli su tijela koja su se raspadala, živjeli sa zadahom smrti, noću bespomoćno slušali ljude koji umiru i koje ubijaju. Međutim kad su objavljeni podaci o gubicima Hrvata, koje su im nanijeli, podigao se moral kanadskih vojnika. Hrvati su službeno priznali 27 poginulih, neslužbeno broj se procjenjuje na 30 mrtvih i preko 100 ranjenih. Kanađani su imali samo četiri ranjena i nijednog poginulog vojnika.⁴¹⁷ Sljedećih dana je nastavljeno preuzimanje područja - pojavljivali su se nesporedni oko određivanja točnih crta razgraničenja, Kanađani su rušili hrvatske zapreke, a onda bi priznavali pogriješke. Razoružano je 15 hrvatskih vojnika koji su se našli unutar razvojačenog područja, otežavana je opskrba hrvatskim vojnicima na koti Kamenjuša, dogodila su se i dva incidenta u minskim poljima, ranjavanje francuskih i kanadskih vojnika, koji su se s malo više suzdržanosti i profesionalnosti mogli izbjeći. General Bobetko je upozorio generala Cota na minska polja koja su postavili Srbi, ali upozorenje nije shvaćeno ozbiljno. Cot je zbrku s ranjavanjem želio iskoristiti protiv Hrvata i optužio ih je da ponovno pucaju na snage UN-a.⁴¹⁸ Oni su sad postali krivci za sve. Calvin se nije odazivao na sastanke s hrvatskom stranom na kojima bi se tehnički nesporedni riješili, odugovlačio je i ponižavao hrvatske časnike. Konačno je 22. rujna u Gospiću dogovorena crta razgraničenja i granice UNPROFOR-ove razvojačene zone. Obje strane su situaciju ocjenjivale napetom, Kanađani zbog hrvatske ofenzive i razaranja, Hrvati zbog izazivačkog držanja Kanađana. Situacija je postala tako napeta da je u jednom trenutku Ured za vezu s UN/EZ Ministarstva obrane RH, u izvješću koje je potpisao njegov voditelj pukovnik Pleština, sugerirao ministru i Predsjedniku da se od UN-a zatraži Calvinovo povlačenje,⁴¹⁹ no potpukovnik Jim Calvin i njegova BG su ionako krajem rujna završili svoju šestomjesečnu smjenu i otišli su. Naporima političara, diplomata i vojnika situacija se ipak počela smirivati.

Namjera da se Hrvatska i njezina vojska optuže i sotoniziraju, u svezi s događajima u Medačkom džepu, bila je sve vidljivija. Kad je predan *Završni izvještaj Kanadskog bataljuna br. 1 o operaciji Medački džep*⁴²⁰ i *Memorandum*, što ga je potpisao pukovnik Maisonneuve,⁴²¹ obznanjeni su svijetu. Događaji, općenito nazvani *Akcija Medački džep*, tako su postali zločin i više

se nitko nije trudio objasniti njegove uzroke, razloge ni točne razmjere. Potpukovnik Calvin je u zaključnom dijelu Izvješća preporučio da iskustva operacije Medački džep pripadnici UNPROFOR-a izučavaju kao Case study za buduće ograničene operacije UN-a.

Viši činovnici Ministarstva obrane u Ottawi nisu mogli politički procijeniti ishod akcije, nije bilo razloga da skrenu pažnju medija na situaciju koja se, zbog umiješanosti kanadskih vojnika u ratni sukob, lako mogla okrenuti protiv njih. Usto dolazili su izbori na kojima se kandidirala Kim Campbell, bivša ministrica obrane, sada premijerka. Tako je Medak bio prepušten sjećanju - bez publiciteta, uzajamnog optuživanja i službenih izvješća. Osim za vojnike koji su u nju bili uključeni, najveća vojna akcija od Korejskog rata - NIJE POSTOJALA!⁴²²

Ponovno zanimanje za Medački džep i kanadsku ulogu u njemu započelo je nakon članka novinara Davida Pugliesea i rasprave u Stalnom povjerenstvu kanadskog parlamenta za nacionalnu obranu i pitanje veterana, u travnju 1998. (27. travnja). Uz Calvina, tada već umirovljenog časnika, pred povjerenstvom su svjedočili i drugi sudionici događaja u Medačkom džepu 1993. Svjedočile su čak i supruge koje su svojim muževima davale potporu kod kuće. Svi su zatražili od zastupnika, visokih časnika kanadske vojske i vlade priznanja i veteranske povlastice koje su zaslužili u toj akciji. One su im napokon i dodijeljene 1. prosinca 2002.

Strani obavještajci u Hrvatskoj, njihova uloga i obavještajne procjene

---

Kao i svaka sastavnica mirovnih snaga UN-a, i Kanađani su imali svoju vojnu obavještajnu službu koja je procjenjivala "neprijatelja" i stanje na području na kojem su bili smješteni. UNPROFOR je također prikupljao relevantne informacije preko postrojba na terenu i u suradnji s vojnim promatračima UN-a (UNMO), s PMEZ (promatračima Europske zajednice), civilnom policijom UN-a, (UNCIVPOL), UNHCR-om i drugim nevladinim i vladinim organizacijama, koje su se nalazile na području RH i surađivale s UN-om, preko veleposlanstava i osoblja u njima. Sve te organizacije su se u Hrvatskoj javno ili tajno bavile prikupljanjem informacija. Svaka od zemalja koja je imala svoj kontingent u RH i BiH opskrbljivala je, neovisno o UN-u, svoju vojsku i vladu informacijama koje su joj koristile za vođenje politike prema RH (BiH) i za promicanje svojih posebnih interesa. Najtajniji dio obavještajnog posla i specijalnih operacija obavljali su posebni tajni timovi - jedan takav tim SAS-a⁴²³ nalazio se uz Kanađane i u Medačkom džepu (s poručnikom Greenom dijelili su bunker).⁴²⁴ Tragovi djelovanja stranih specijalnih službi, uza svu njihovu prikrivenost i tajnovitost,

naziru se na različitim stranama tog "velikog bojišta" i kod različ-
 itih izvora.⁴²⁵ SAS je djelovao u Hrvatskoj i BiH, važna je njegova
 uloga u očuvanju Goražda, nalazili su se u Srebrenici i u
 Sarajevu. Posebno ih je štitiio i oslanjao se na njih njihov bivši
 zapovjednik sir Michael Rose. "Dok je 'pucaj i bježi' (shoot-and-
 scoot), protuteroristička taktika tih elitnih vojnika, tjerala strah u
 kosti zaraćenih bosanskih strana, istovremeno je dizala razinu
 sukoba i izazivala odmazdu protiv UN-a. Kako standardne
 redovite postrojbe nisu bile uvježbane i pokretne kao te skupine
 (teams) posebnih snaga, one su bile ranjivije i upravo će one, te
 nepokretne postrojbe, najvjerojatnije platiti cijenu."⁴²⁶ Kao primjer
 uporabe specijalnih postrojba mogla bi poslužiti zamisao gene-
 rala Rosea u BiH, ona otkriva "modus operandi" koji je lako
 mogao biti primjenjivan i u RH. General Rose - u vrijeme
 najžešćih sukoba Hrvata i bosanske vlade, blokade putova i srp-
 skih prijetnja (uzimanje UN-talaca) - pokušava "iskonstruirati
 situaciju u kojoj bi legitimno upotrijebio NATO-ove zračne udare
 kao demonstraciju energičnijeg pristupa UN-a zadaći održavanja
 mira". Nakon pristanka Viktora Andrejeva, ruskog predstavnika u
 Sarajevu, "odlučio sam da bi najbolje bilo udariti iz zraka na
 Hrvate, umjesto na Srbe".⁴²⁷ U objašnjenju razloga zašto bi valja-
 lo udariti na Hrvate, a ne na Srbe, otkriva se njegova (Rosova, brit-
 anska) srbofilija, pristranost umjesto nepristranosti (impartiality),
 što je trebala biti glavna odlika UN-ovih mirotvoraca. *Hrvati nam
 nisu najvažniji, a ako bi reagirali zatvaranjem putova, oni to ne će
 moći sebi priuštiti sve dok brojno stanovništvo u Lašvanskoj dolini
 potpuno ovisi o pomoći UN-a.*⁴²⁸ Rose ne samo što s prezirom
 govori o Hrvatima (lešinari)⁴²⁹ već tom akcijom - kažnjavanjem
 Hrvata - želi poručiti Srbima što bi im se moglo dogoditi ako nas-
 tave s ugrožavanjem snaga UN. Kakav primjer tipičnog britan-
 skog cinizma! Rose bi Srbima zaprijetio: "No, no!", a Hrvate bi
 žestoko udario bombama iz zrakoplova!?⁴³⁰ Indicije o posebnim
 ulogama i akcijama stranih obavještajnih služba u slučajevima
 poput Ahmića, Starog mosta pa i Srebrenice toliko su očite da će
 se i njima trebati posvetiti ozbiljne analize. Nisu samo SAS i SBS⁴³¹
 bili prisutni na prostoru bivše Jugoslavije. Poznata je spektakular-
 na akcija spašavanja pilota F-16 O'Gradyja, srušenog u BiH,
 kojega su izvukle specijalne postrojbe američkih marinaca s
 nosača zrakoplova u Jadranu. I Kanađani, po uzoru na SAS,
 imaju svoju specijalnu službu - JTF, "Joint task force" - koju je pot-
 pukovnik David Moore, s iskustvom zapovjednika snaga UN-a u
 BiH, preporučio za službu u Jugoslaviji. Načelnik kanadskog
 stožera je to odobrio i "JTF" prati kanadskog ministra obrane u
 Srebrenicu, priprema se za slučajeve otmice ili uzimanje pripad-
 nika snaga UN-a za taoce.⁴³² Tajne službe mnogih zemalja koje
 su vidjele svoj interes na području bivše Jugoslavije, na različite su
 se načine snalazile kako će u igru (rat) "ubaciti" svoje obavještaj-

ce. Uza sve legalne načine, služili su se i humanitarnim organizacijama koje su se 1992., 1993. i 1994. silno namnožile. Još jedan način prikriivenoga prikupljanja podataka i utjecaja na događaje u interesu svoje zemlje, ili za onoga koji je spreman dobro platiti, bili su "psi rata", strani plaćenici koji su 1991. i 1992. dolazili u sve suprotstavljene vojske. Značajna je njihova uloga u Medačkom džepu, jer se veći broj dobrovoljaca iz SRJ, RS i drugih zemalja borio na strani SVK, kao što se i nešto stranaca borilo na hrvatskoj strani. Nizozemci su činili ljudstvo izviđačke satnije 9. gardijske (hrvatske) brigade. Njihova su zapovjednika Johannes Tilder van Bastena 1994. pod čudnim okolnostima zarobili krajinski Srbi, ispitan je, a zatim je, opet pod neobičnim okolnostima, poginuo. Njegov videodokumentirani iskaz postao je izvor za većinu optužaba protiv hrvatskih vojnika i za njihova nedjela u Medačkom džepu. Iako je optuživao i svoje sudrugove, strane dobrovoljce, plaćenike, ni jedan od njih nije završio u Haagu, a većina živi u neposrednoj blizini i lako su dostupni Međunarodnom sudu za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji. Kako to da ni jedan od njih nije optužen za zločine za koje ih je optužio Tilder? Možda zato što su izvršavali posebne zadatke u Hrvatskoj i izvješćivali o njima svoje moćne nalogodavce koji ih sada štite, stvarali događaje i usmjeravali ih po njihovim uputama? Ili su postali tajni svjedoci - pokajnici, koje je sud zbog toga oslobodio krivnje? Fenomenu plaćenika u ovoj operaciji još ćemo se vratiti.⁴³³ Što su SAS-ovci radili u Medačkom džepu, oni nisu bili legalni dio snaga UN-a; ako su nešto činili, bilo je to u korist njihove zemlje i njezinih interesa. Dokazi o prisutnosti tajnih služba i specijalnih snaga u tijeku rata na tlu Hrvatske i BiH tek će se otkrivati, za sada oni nisu, zbog obveze šutnje, koja priječi SAS-ovce da govore o svojim akcijama, poznati javnosti.⁴³⁴

Obavještajne procjene Kanađana su pokazale da će Hrvati najvjerojatnije pokušati ispraviti crtu bojišnice, tako da bi operativno zapovjedništvo u Gospiću (ZP Gospić) bilo izvan dosega srpskog topništva, smještenog u dugoj dolini Medačkog džepa. Procjenjivali su da bi Hrvati mogli također otvoriti koridor prema dalmatinskoj obali i odvratiti pažnju od domaćih političkih sukoba u Zagrebu. S druge strane, obavještajno izvješće UN-a govorilo je da će područje Juga, na kojemu su smješteni Kanađani, *nekoliko sljedećih dana biti vrlo mirno*.⁴³⁵ Po procjeni vojnih obavještajaca, "lička brigada žVukovi' bila je dobro opremljena tenkovima i topništvom, uključujući istočnonjemačke tenkove T-72, kao i starije modele tenkova Varšavskog pakta".⁴³⁶ Analiza nakon bitke dovela je obavještajne analitičare do zaključka da su *hrvatske snage bile opremljene svim potrebnim naoružanjem za modernu mehaniziranu vojsku, ali su svoju borbenu moć upotreblyavale na vrlo primitivan način. Topništvo je stvaralo jednostavnu baražnu zavjesu dok su pješništvo i oklop napredovali bez*

usklađenosti (koordinacije). Dok su hrvatske oklopne snage napredovale uzduž glavnog puta dolinom od Gospića prema Gračacu, hrvatsko lako pješništvo je djelovalo u brdima na jugu kako bi zatvorilo Medački džep iz suprotnog smjera. Srpska obrana, još lošije organizirana i opremljena, srušila se pod tim grubim, ali uspješnim hrvatskim napadom.⁴³⁷ "Ako su Hrvati očekivali da će njihova baraža na srpske položaje potjerati UN, bili su u krivu" (ovo je točno definiranje karaktera i ciljeva hrvatskog napada - "baraža na srpske položaje", koje je većina drugih kanadskih tumačenja držala izravnim napadom na Kanađane ili povodom za njihovo izravno uključivanje u bitku). Srpska pojačanja, koja su pritjecala u Medački džep iz cijele Jugoslavije (priznanje izravne umiješanosti Vojske Jugoslavije i bosanskih Srba u RH) u dva dana su uspjela zaustaviti hrvatsko napredovanje (ono je već bilo završeno jer su dostignuti planirani ciljevi), ali ne prije nego što je deset kilometara dug i pet kilometara širok 'Džep' odrezan i linija bojišta izravnana, otprilike 3000 metara sjeverozapadno od Medka. Bitka je bjesnila još daljnja dva dana u gorkom ravnovjesju dok srpsko topništvo nije otvorilo vatru na Karlovac, a onda lansiralo raketu zemlja-zemlja na Zagreb.⁴³⁸ **TO ZAPRAVO NIJE BILA BITKA, BAR NE PO STANDARDIMA ZAPADNIH ARMIIJA GDJE SE (NEPRIJATELJSKI) POLOŽAJ NAPADA VATROM I MANEVROM. Nije bilo pješačkih napada ili tenkovskih proboja da bi se osvojilo zemljište koje su držale snage UN-a.**⁴³⁹ Vojni analitičar Lee A. Windsor samo je potvrdio ono što je iole stručnom analitičaru bilo odmah jasno - nije bilo frontalnog sukoba, izravnog napada hrvatskih snaga na Kanađane. Hrvatska vojska ih nije željela potisnuti niti osvojiti zemljište koje su Hrvati napuštali, a Kanađani na njega dolazili. No u sljedećoj rečenici autor nalazi tomu i pravi razlog: "To (frontalni napad, proboj, napredovanje) nije način na koji se vodio rat na Balkanu"(sic!). Kako su onda hrvatske snage dostigle planirane ciljeve, deset kilometara dug i pet širok 'Džep' ako se nisu brzo kretale naprijed? Kopnene bitke u bivšoj Jugoslaviji vodile su se tako da su obje strane upotrebom maksimalne vatre položaj protivnika pokušavale učiniti neodrživim.⁴⁴⁰ Ta tvrdnja se može odnositi na bivšu JNA i srpske pobunjenike, oni su slijedili vojnu doktrinu Crvene armije - "masirovka", masovna upotreba topništva i izravni napadi kopnenih/oklopnih snaga. Baš obrnuto od te ocjene, Hrvatska vojska je odmah počela primjenjivati vojnu taktiku NATO-snaga, zato što je bila broičano i tehnički slabija, pa su teret prve godine rata, a i kasnije, iznijele malobrojne "specijalne postrojbe" policije i vojske. Bilo je u tome mode i ugledanja u filmske junake, ali je činjenica da je u početku rata u RH bilo mnogo "specijalaca", svi su željeli biti dio specijalnih postrojba. One su se na potpuno nov način, drugačiji od iskustva i učenja JNA, suprotstavile četvrtoj vojnoj sili Europe, izdržale masovne topničke udare, napade

zrakoplovstva i zadržavale prodore oklopnih snaga - najbolji primjer je Vukovar. "Čim položaj postane previše opasan zbog točne i stalne vatre, napušta se"⁴⁴¹. I taj zaključak ne stoji, rijetko su topništvom zapovijedali sposobni časnici, poput specijalista za topništvo, bivših časnika JNA brigadira Ademija i bojnika Cekua na hrvatskoj strani, koji su dobrom uporabom topništva "spasili" Šibenik i Gospić, ili generala Perišića na strani JNA/VJ koji je teškim topništvom razarao Zadar i Mostar. Topništvo, posebice minobacači teškog kalibra od 120 mm, rijetko su bili u rukama sposobnih pričuvnih časnika TO ili JNA, većina tih "oficira" je topništvo upotrebljavala za terorističko-specijalne svrhe - zastrašivanje pučanstva. Topnička vatra je rijetko bila vojnički djelotvorna.⁴⁴² *Svaki pokret koji uključuje izlaganje snaga na otvorenom (polju) se izbjegava.*⁴⁴³ U slučaju hrvatske akcije u Medačkom džepu bilo je upravo obrnuto: brzim, usklađenim manevrom oklopnih snaga i pješastva na "otvorenom", probijena je srpska obrana na nekoliko mjesta, borbe su bile žestoke, to govore podatci o poginulima - hrvatskim vojnicima u jurišu na utvrđene položaje Srba⁴⁴⁴ ili pogibija zapovjednika srpske tenkovske satnije. *U tom području oružja je bilo u ogromnim količinama* (najviše u rukama JNA i pobunjenih Srba, pa i u fazi Medačke bitke kad je već stizalo oružje HV), *ali nije bilo (profesionalnih) vojnika, posebice obučenih* (kanadski vojnici govore pak o uzorno uvježbanim, mladim, discipliniranim hrvatskim vojnicima koje su obučili američki instruktori i naoružala Njemačka.⁴⁴⁵ Lee A. Windsor ne može izbjeći stare stereotipe o podjeli Europe na "Axis" - "osovinu" Njemačku i njezine saveznike - i "Allies" - saveznike iz Drugog svjetskog rata, stereotipi su, nažalost, bili u temeljima mnogih stranih procjena. On nastavlja kako je *takva vrsta rata mogla biti nasljedstvo Titove gerilske vojne doktrine* - što je isto pogrešan zaključak; čak ni u kasnijoj fazi rata, posebice nakon poraza u "Olujji", kad se očekivao gerilski otpor Srba, nije došlo do većeg razmaha "partizanskih" aktivnosti u RH niti kasnije na drugim bojištima u BiH, na Kosovu i Makedoniji. Na sreću, gerilsku taktiku su preuzeli napadnuti, a nije ju primijenila JNA i TO, koje su trebale slijediti to partizansko iskustvo. Partizansko iskustvo je oblikovalo vojnu doktrinu JNA, to priznaje i autor, *koja je formirala osnovu stare JNA u kojoj su služili mnogi časnici i dočasnici s obje strane*. I opet, na sreću, časnici i dočasnici stare JNA nisu dali pečat novoj HV nego je to učinila srčanost, odlučnost, uglavnom neprofesionalnih hrvatskih vojnika, uz rijetke profesionalne vojnike bivše JNA ili stranih vojska, i borba protiv shema koje su dominirale u doktrini stare JNA. Hrvatska vojska je pobijedila jer se BORILA DRUKČIJE OD JNA, učila je od zapadnih vojska i primjenjivala njihova iskustva. U tom su joj pomogla i iskustva malobrojnih Hrvata koji su služili u zapadnim profesionalnim vojskama, kasnije i pomoć instruktora nekih zapadnih vojs-

ka, MPRI, na primjer. Windsor ipak zaključuje, na temelju takvih dokaza, da je BITKE IPAK BILO!⁴⁴⁶ Glavni mu je dokaz (argument) balkanska definicija/određenje borbe kao IZMJENE VATRE!!! Po tom određenju je puškaranje Hrvata s kanadskim i francuskim vojnicima doista BILA BITKA.⁴⁴⁷ Windsorova argumentacija, kad se oslobodi "balkanskog određenja" dovodi nas do zaključka da bitke zapravo NIJE BILO i da su sučeljene snage samo RAZMJENJIVALE VATRU, puškarale, upozoravale u predvečerje i noću na spremnost da se zaustavi bilo čije napredovanje, suprotno dogovoru o povlačenju. Hrvati su se pribijavali da će iza kanadskih (i francuskih) vojnika u prostor ući Srbi. Te bojazni nisu bile bez osnova, Srbi su to sljedećih dana i činili, diverzantske skupine su se probijale u Medački džep ili pucale iza leđa Kanađana po hrvatskim snagama.⁴⁴⁸ Kanađani, posebice mladi i neiskusni pričuvni vojnici, milicija, pucali su, kao što to čine svi vojnici svijeta u novim, nepoznatim, napetim i opasnim noćnim situacijama. I sâm sam bio svjedokom takvih puškaranja na bojištu, posebice pri izmjenama i dolascima novih postrojba na položaje. Tad se novodošlom vojniku koji još ne poznaje okolinu, svaki šum, sjena, pokret, bljesak PRİČINJA opasnim i na njega reagira instinktivno, u strahu, otvaranjem vatre.⁴⁴⁹ Takvom (BITKOM) se činila (situacija) i naredniku Dearingu u selu Lički Čitluk. Po svjedočenju kanadskih vojnika, tu je otpočinjala najteža vatra, često na udaljenosti manjoj od 150 metara. *U jednom trenutku hrvatski minobacači i automatski topovi od 20 mm počeli su pucati po kanadskim rovovima, hrvatsko pješaštvo je nekoliko puta pokušalo zaobići Dearingovu grupu, ali su svaki put bili odbijeni vatrom pušaka i strojnice opremljenih "Starlight" noćnim uređajima za promatranje. Bez obzira kako se ta akcija usporedila s većim bitkama u kanadskoj vojnoj povijesti, za strijelce satnije Charlie - TO JE BIO RAT!⁴⁵⁰(sic!!).* Taj OSOBNİ, subjektivni osjećaj da se nekom vojniku ČINILO da hrvatsko pješaštvo pokušava zaobići kanadske roveve i njegovo odjeljenje nazivati ratom, znači podcjenjivanje sposobnosti i profesionalnosti kanadskih vojnika. Jesu li pričuvni vojnici bili manje sposobni? Ili je sve vojnike bilo jednako strah i jednako su neiskusno i panično reagirali? Pozivanje na činjenicu da je polovica njih bila iz pričuve i bez iskustva samo je alibi da se to jasno ne kaže. I kako objasniti veliku nelogičnost - vojničku uspješnost Kanađana, vidljivu u navodnim hrvatskim gubitcima i "neuspješnost" tih napadača koji raspoložu tolikom vatrenom moći da "preoravaju tlo uokolo kanadskih položaja"? "Nula" gubitaka na kanadskoj strani nasuprot desetcima mrtvih i stotinu ranjenih hrvatskih vojnika koji su usto, po ocjeni samih Kanađana, (od Amerikanaca) dobro uvježbani i odlučni vojnici? 0 : 100!? Gdje su kanadski gubitci iz te bitke? Znamo da su se ranjavanja kanadskih vojnika dogodila prvog dana akcije - 9. rujna, ranjavanje od šrapnela i, kasnije,

19. rujna nailaskom na mine, a jedina pogibija je smrt satnika Decoste u prometnoj nesreći na cesti⁴⁵¹ - ali se nije dogodilo ni jedno, čak ni lakše, ranjavanje od puščane vatre, za vrijeme te 15/16-satne bitke u noći 15./16. rujna 1993. Iстина je da su Kanađani bili zaštićeni rovovima, bili su u obrani - položaje su im pomogli izgraditi borbeni opkopari - ali da nitko nije ranjen ni od minobacačkih mina, topovskih projektila ili protuzrakoplovnih topova 20 mm? Zar se to ne čini odveć neuvjerljivim? *Ako je pak istina da je bilo nekoliko uzastopnih hrvatskih juriša i pokušaja zaobilaženja kanadskih položaja, nepostojanje gubitaka još je manje vjerojatno. U odnosu na 26-27-30-preko 30-preko 50 poginulih hrvatskih vojnika i preko stotinu ranjenih, nemoguće je da nije poginuo niti je bio ranjen NITI JEDAN JEDINI kanadski vojnik. Ili bitka nije bila tako žestoka, ili netko ne govori istinu. Na desnoj strani francuska četa je imala više sreće. Svaki od njihovih mehaniziranih vodova je imao po jedno VAB pješačko vozilo s automatskim topom od 20 mm u oklopljenoj kupoli. Kad su na neprijateljsku vatru odgovarali tim moćnim i preciznim oružjem, hrvatske snage su bile manje spremne na otpor. Puškaranja (fire-fights) su trajala cijelu noć i rano ujutro.*⁴⁵²

Pregovori

Noću je iz Zagreba stigao pukovnik JOM 'Mike' Maisonneuve, glavni operativni časnik UNPROFOR-a, kako bi Hrvate prisilio na razgovor. Maisonneuve, Calvin i stariji UN-ov vojni promatrač (potpukovnik Nielsen) odvezli su se glavnim putem na razgovor s lokalnim hrvatskim zapovjednikom. Nakon žučne diskusije, Ademi se složio da ne ometa 2. fazu operacije i da tu noć (15. na 16. rujna) Kanađani mogu uspostaviti točku prijelaza. Faza 3. će početi u 12.00 sljedećega dana kad će satnija Delta proći kroz tu točku za prijelaz (crossing point) i stići do hrvatskih rovova.⁴⁵³ 'Patrišijini' su se probudili ujutro 16. rujna i ugledali strašnu sliku... dim, zgarišta...specijalna policija još nije završila 'žetničko čišćenje'. Potpukovnik Calvin i pukovnik Maisonneuve su se opet sastali s generalom Ademijem..Na nesreću, s tek četiri raspoređene satnije i bez potpore tenkova i topništva, Calvinove snage nisu imale izgleda u frontalnom napadu protiv cijele hrvatske 9. brigade koja ih je imala. Čak kad bi Kanađani imali snage za puni napad - "to bi bilo izvan mandata UNPROFOR-a". Windsor nije isključio ni mogućnost sveobuhvatnog napada zbog pretpostavljenog "etničkog čišćenja" u području koje će preuzeti Kanađani, ali je svjestan posljedica. *Odgovor na vatru u samo-obrani je jedno, a potpuno drugo je početak općeg napada. Kanađani su mogli malo toga učiniti, do sjediti i čekati 12 sati.*⁴⁵⁴ Kanađani su očito stalno priželjkivali ofenzivnu akciju u kojoj će brzo i "tvrdo" izbaciti Hrvate iz zauzetih položaja i kazniti ih za zla djela, koja će oni tek učiniti. Hrvatska vojna akcija je bila zakoni-

ta, područje koje je oslobođeno - "ružičasta zona" - po odlukama UN-a trebalo je što prije integrirati u ostatak Hrvatske, legitimna je bila borba protiv terorizma i zaštita civilnog stanovništva, no međunarodnoj zajednici, posebice državama koje su imale "trupe na terenu" teško je padalo priznati Hrvatskoj ta prava i dovesti tzv. RSK u položaj koji joj je i pripadao - položaj lokalne vlasti koja mora priznati hrvatski suverenitet i s hrvatskom Vladom urediti unutarnje odnose. I prije otkrivanja dokaza o navodnim zločinima u tim krugovima, pa i u Kanadana, uočljiva je odbojnost prema Hrvatima; oni su krivi, oni su remetilački faktor, saveznik njihovih davnih neprijatelja. Stalno im se dovodilo u pitanje pravo da zakonitim sredstvima, pa i vojno-redarstvenom silom uređuju stanje u svojoj državi, obračunaju se s teroristima i urede na miran način svoje odnose sa srpskom manjinom. Možda se čak priželjkivao slom projekta samostalne nacionalne hrvatske države i vraćanje u stanje koje je vladalo prije raspada bivše Jugoslavije? Većina analitičara opravdava tvrd pristup kanadskog kontingenta i žale što nije bilo moguće otpočeti opći napad protiv Hrvata, već se moralo, po zapovijedi iz UN-a, zapovjedništva Zagreb - sjediti i čekati.⁴⁵⁵ "Tvrdo" ponašanje PRIJE navodnih zločina opravdava se naknadno zločinima koji su se dogodili POSLIJE vojnih akcija i povlačenja, provlači se teza da je poznata ćud Hrvata i znalo se što će učiniti ako ih se u tome ne spriječi!? Naravno da takav "balkanski narod" zaslužuje nadzor, tutorstvo i povratak na zapadni Balkan.

Nastavak primjene sporazuma

Satnija Delta krenula je po dogovorenoj satnici (12.00) u pratnji nekoliko protuoklopnih TOW vozila. Tek što su krenuli naišli su na hrvatsku cestovnu zapreku. Lijevo od ceste bio je postavljen smrtonosan T-72 teški tenk, DAR IZ NJEMAČKE.⁴⁵⁶(SIC!) Ni ovdje kanadski analitičar nije mogao izbjeći zamku zajedljivosti i starih predrasude o (zloj) Njemačkoj koja pomaže stare ratne saveznike. Tenk je najvjerojatnije bio T-72 ili čak T-84, jugoslavenska poboljšana inačica sovjetskog osnovnog modela, vrlo dobar tenk koji je prodan Kuvajtu i primijenjen je u "Pustinjskoj oluji". Hrvatska tvornica "Đuro Đaković" ovladala je proizvodnjom, a neke tenkove M-84 su Hrvati zarobili od JNA. Na desnoj strani dva protutenkovska topa i gomila protuoklopnih raketa Sagger,⁴⁵⁷ bila je uperena u kanadsku kolonu. Četa hrvatskoga pješništva, zaštićena na brzinu postavljenim minskim poljem, dopunila je zapreku. Oružje na obje strane je pripremljeno za akciju, za vrijeme odmjeravanja snaga dobro obučeni i disciplinirani kanadski vojnici sačuvali su svoju hladnokrvnost dok su Hrvati postajali sve nesigurniji.⁴⁵⁸ Takva psihološka procjena govori o pristranosti analitičara koji promatra "svoje vojnike" s divljenjem, a podcj-

njuje i umanjuje snagu protivnika KOJI POSTAJE SVE NESIGURNIJI, dakle slabiji i moralno upitniji. Takva psihološka procjena govori da su za autora Hrvati bili agresori, čiji je moralni poticaj slab jer se, recimo, ne nalaze u svojoj zemlji, već, recimo, u Kanadi, i ne brane svoj dom i grudnu, dok su Kanađani motivirani branitelji načela mira i humanosti u zemlji koju pogrdno nazivaju *fucking Croatia*.⁴⁵⁹ Jedino razumljivo opravdanje za takav generalni psihološki profil hrvatskih vojnika - ako nije prizemna propaganda, bilo bi da su SVI hrvatski vojnici bili upleteni u zločin i postajali su sve nesigurniji jer su se bojali krivnje ili posljedica za učinjena nedjela. Malo je vjerojatno da bi cijela postrojba, za koju su i svjedoci, kanadski vojnici⁴⁶⁰ rekli da je djelovala disciplinirano, sudjelovala u zločinu, osim ako to nije bila vojska sastavljena od kriminalaca, a zločin je bio zapovjeden s kriminalnog vrha vojske i države?! Tada bi cijela HV bila zločinačka, kao i njezino čelništvo, kao i njihovi politički vođe, kao i njihova novostvorena država. Možda to sugerira kanadski analitičar? Iskustvo ratnih zločina u ratovima u bivšoj Jugoslaviji nas je naučilo da su takve kriminalne, zločinačke radnje izvodile posebne paravojne skupine ili postrojbe (kao u slučaju Vukovara ili Srebrenice) ili neodgovorni pojedinci - špekuliram kad kažem - kao i u Medačkom džepu. Zaključuje li analitičar Lee A. Windsor drugačije?

*Potpukovnik Calvin je poveo žučnu diskusiju s najvišim hrvatskim časnikom brigadnim generalom Mezićem. Zapravo, Mezić je odugovlačio kako bi Specijalnoj policiji dao dovoljno vremena da uništi dokaze 'žetničkog čišćenja'. Četa Delta je krenula u 13.30. Calvinova maštovita zamisao (s improviziranom konferencijom za tisak nasred ceste - op. p.) nije spriječila etničko čišćenje... ali je omogućila plavim kacigama da uđu u sela...prije nego svi tragovi hrvatskih zločina budu izbrisani.*⁴⁶¹ Kasnije je *'Borbena skupina' na (ne)sreću bila zaustavljena od viših dužnosnika UN-a koji su ustrajali na krutoj satnici za ulazak u 'Džep', satnici koja nije uzimala u obzir da svakom minutom nestaju dokazi. Tek su 17. rujna vojnici UNPROFOR-a zauzeli cijelo područje... našli su 16 tijela... kasnije je nađena masovna grobnica s preko 50 tijela. Medački džep je dao svijetu PRVE DOKAZE DA SRBIJA, IAKO NAJVEĆI, NIJE I JEDINI IZVRŠITELJ/KRIVAC ZA 'ETNIČKO ČIŠĆENJE' NA BALKANU!!!*⁴⁶² Kad se skupe sve činjenice, čini se da je taj zaključak bio glavni cilj kojemu je težila većina analitičara. Odlučnost kojom su kanadski mirotvorci željeli ispuniti misiju VS UN-a, njihova odbojnost prema Hrvatima, kao i zgroženost nad zločinima i želja da ih unaprijed spriječe, makar i silom, protiv volje političara UN-a koji su bili bolje svjesni svih posljedica takve akcije, ne može sakriti PRAVU SVRHU postupaka kanadske vojske: da se Hrvatska izjednači u zločinu sa Srbijom, izjednači u krivnji, podijeli s njom političku odgovornost za rat i da

se skine grižnja savjesti/odgovornosti koju MZ nosi zbog svoje suodgovornosti za zločine (u vrijeme njihove mirotnorne misije u Hrvatskoj, u zaštićenim zonama je ubijeno oko 600 osoba) i nedjelotvornost u ratovima na području bivše Jugoslavije⁴⁶³ (Simms, Power). To potvrđuju izrazi naklonosti koje su Kanađani imali za *slabe*, napadnute Srbe i njihovu Krajinu (Serbian Krajina) i odbojnost prema Hrvatima, *nismo ih voljeli*, koji su izvršili agresiju na svoju zemlju - u svojoj zemlji!? Mnoge interpretacije događaja u Medačkom džepu, ne samo kanadske, otkrivaju naklonost prema Srbima *svojim podatcima i impresijama svojih svjedoka*. Analitičari takvim pristupom dovode u pitanje istinu, a iskrivljavanjem istine i pravo na slobodu i opstojnost naroda u čijoj državi su se nalazili vojnici UN-a. Veličanjem i dramtiziranjem situacije, demoniziranjem samo jedne strane, stvorili su MIT, virtualnu, neistinitu sliku o događajima u Medačkom džepu i na taj način su preuredili hrvatsku i - svoju (vojnu) povijest.⁴⁶⁴

Kanadska akcija u Medku povratila je nešto poštovanja za UN koje su izgubile u Maslenici. Krajem mjeseca rujna kanadski časnik, pukovnik George Oehring, preuzeo je zapovjedništvo sektora Jug, on je najbolje osjetio posljedice Medka. Svjedoči da je vjerodostojnost UNPROFOR-u vraćena, obnovljeni su razgovori između sukobljenih strana koji su doveli od neslužbenog prekida vatre, u studenom (1993.), do mnogo šireg, službenog primirja za Božić i obostranog, općeg prekida vatre potpisanog 29. ožujka 1994.,⁴⁶⁵ nazvanog Zagrebački sporazum.

Nas (Kanađane) svi su mrzili u rujnu (prije akcije) 1993. Na mene su bacali kamenje i prijetili mi za vrijeme prvog putovanja u Zadar na sastanak s hrvatskim zapovjednikom (generalom Antom Gotovinom - op. p.). Medak je sve promijenio. Srbi su sve do mog odlaska, godinu dana kasnije, spontano spominjali odlučnost i poštenje Kanađana u Medku, dok su Hrvati, u početku nevoljko, počeli sve više poštovati Kanađane u sektoru Jug.⁴⁶⁶ Oehring dalje zaključuje: Zajednica međunarodnih mirotvoraca 1993. još nije bila spremna poduzeti odlučne korake koje je poduzela na Kosovu.?! Takvo izjednačivanje uloge Srba u genocidu na Kosovu i vojno-redarstvenih akcija u Hrvatskoj implicira da su i Hrvati činili genocid nad Srbima 1993. i da ih je silom trebalo kazniti. Kako?! Zar je međunarodna zajednica trebala bombardirati Zagreb i napasti zrakoplovima Hrvatsku i njezinu vojsku? Poraziti je kopnenim snagama? Prisiliti na predaju i okupirati mirovnim snagama? Kazniti je oduzimanjem članstva u Ujedinjenim narodima, poništiti njezino međunarodno priznanje i staviti je pod protektorat? Nedopustivo je s tako malo znanja o naravi odnosa i sukoba u Hrvatskoj tako mehanički izjednačivati Hrvatsku i Srbiju! Srbi su etnički čistili Kosovo od Albanaca, Hrvati su na svojoj zemlji pokušavali, kad su bila iscrpljena sva druga, mirna sredstva, onemogućiti srpske teroriste, koji su nastavljali napadati civile

i odbijali su povratak u državno-pravni poredak RH. Srbima su mnogo pomogle u tom opstruiranju i odbijanju hrvatskog suvereniteta političke igre i interesi međunarodne zajednice koja je do Kosova pomagala Miloševića i srpsku hegemonističku politiku.⁴⁶⁷

*Operacija u Medačkom džepu dogodila se na početku prijelaznog razdoblja. Kanadska borbena skupina je posjedovala snažnu vatrenu moć i pokazala je volju da je upotrijebi. Međutim, mnogi drugi kontingenti UNPROFOR-a bili su potpuno nepripremljeni što se tiče opreme, obuke i političke volje da se upuste u takvu vrstu akcije koju su izveli Kanađani u Medku.⁴⁶⁸ Lee A. Windsor svoju stručnu analizu završava upravo onako kako je to koristilo vojno-političkom establišmentu Kanade - pohvalom njezinim oružanim snagama. One su usprkos skandalima u Somaliji, Kambodži i Hrvatskoj - iscrpno izvješće o Operaciji Harmonija i 2. PPCLI govori o slučajevima pokušaja trovanja pričuvnog dočasnika Matta Stopforda, tučnjavama vojnika, navodnoj izloženosti radijaciji, pa čak i nečem što bi se moglo nazvati pokušajem vojne pobune, nekompetentnim visokim zapovjednicima i političarima (ministrima obrane i načelnicima stožera kanadskih oružanih snaga) - ostale ozbiljnim jamcem sigurnosti i sredstvom promicanja interesa vanjske politike Kanade. Organizacija sposobna stvoriti vojnike koji mogu djelovati efikasno u teškim i stalno promjenjivim okolnostima, kao u Medku, nije vjerojatno tako blizu urušavanju kao što neki misle.⁴⁶⁹ Na kraju Windsorova razmatranja postaje jasno čemu je poslužilo podsjećanje na davnu akciju u Medačkom džepu - obnovi narušenog povjerenja u kanadsku oružanu silu koju je niz propusta, skandala i pogrešaka doveo u očima javnosti do najniže razine povjerenja, pa čak i do "urušavanja". Pohvale junaštvu i profesionalizmu kanadskih vojnika trebale su vratiti staru slavu i povjerenje. Jedino se pitamo - zašto na hrvatski račun? Ovaj pregled kanadskih tumačenja akcije u Medačkom džepu završavam s opisom dvojice kanadska novinara. *Trideset vojnika 'Satnije Charlie' bilo je smješteno u dvokatnoj betonskoj zgradi na rubu Medka, grada koji su držali Srbi. UN se bojava pokolja 400 Srba u četiri nezaštićena sela u Medačkom džepu. Hrvatska procjena broja vojnika u Medačkom džepu kreće se oko iste brojke; gdje su civili i koliko ih je bilo? Civili u Divoselu, Počitelju, Ličkom Čitluku bili su organizirani u TO, poput krajišnika u austrijskoj carevini, živjeli su na zemlji, a na znak uzbune uzimali oružje i odlazili u borbu, sela očito nisu bila nezaštićena kad je u pričuvu u Medku bila smještena tenkovska satnija i 80 do 100 vojnika 103. lapačke lake brigade!? Sljedećih pet dana je Medački džep bio napadnut od više od 2500 hrvatskih vojnika (daleko pretjerana brojka) potpomognutih tenkovima, raketnim bacačima i topništvom. Srbi su konačno zaustavili hrvatsko napredovanje 12. rujna.⁴⁷⁰ U podne 15. rujna 1993. oko 250 kanadskih i 500 francuskih vojnika vodilo je s Hrvatima 20**

odvojenih pušanih dvoboja (pušaranja), okršaja streljačkim oružjem. Hrvati su se povukli s oko 30 poginulih, Kanađani i Francuzi su ih uspjeli potisnuti uz cijenu jednog poginulog i četiri ranjena vojnika. Odlikovanje za hrabrost dobio je kanadski vojnik koji je spasio francuskog vojnika iz minskog polja.⁴⁷¹

Sažetak operacije nametanja mira prema sporazumu o Međačkom džepu

---

6. kolovoza 1993. zapovjedništvo kanadske borbene skupine u Camp Polumu kraj Daruvara, u sektoru Zapad, bilo je napušteno. Već krajem srpnja potpukovnik Calvin je dvije satnije premjestio u sektor Jug, ostatak snaga 2. PPCLI ga je slijedio.⁴⁷² Satnija Charlie (prethodnica) preuzela je položaje od Francuza u Medku; smjestili su se u staroj školskoj zgradi, udaljenoj samo 200 metara od srpskoga zapovjedništva (sic!), poručnik Green je nakon prve topničke pripreme našao 100 metara dalje pogodniju zgradu i naredio da se u nju useli skupina narednika Tronholma. Te večeri, 9. rujna, dogodio se incident s pijanim srpskim vojnicima i vatreni okršaj među Srbima i, kasnije, pucnjava po položajima Kanađana i njihov odgovor.⁴⁷³ Hrvatska ofenziva je počela kad su prednji dijelovi 2. PPCLI dolazili kroz područje koje su okupirali Srbi - od Gračaca prema Medku. **9. rujna** ujutro Kanađani su dospjeli pod jaku topničku vatru s hrvatske strane - na njihove položaje u Medku palo je oko 500 granata, u 06.05 počela hrvatska topnička priprema ("Tested mettle"), Medak je bio prvi cilj, ondje je bilo smješteno srpsko zapovjedništvo i transportno središte, bataljunsko zapovjedništvo (Canbat - Calvin) nalazilo se u Gračacu, bitka između Hrvata i Srba je bjesnila 3 (tri) dana ("The Ottawa citizen"). **11. rujna** navečer plima bitke se počela okretati, pripremao se veliki srpski protuudar, sljedeća 72 sata protivnici su vodili rovovsku bitku, **Sporazum o prekidu vatre i povlačenju, potpisan 15. rujna - 13. rujna** postignut **usmeni sporazum koji je prethodio potpisivanju.**

14. rujna vojna se situacija ustalila, popodne su Srbi ispalili raketu Luna (Nato oznaka "Frog") na predgrađe Zagreba, potpukovnik Calvin je primio zapovijed da podupre Sporazum ulaskom UNPROFOR-a u zonu između dviju zaraćenih strana. U 16.30 održao sastanak s podređenim časnicima kako bi im obrazložio buduću operaciju. Plan se sastojao od 4 (četiri) faze: prva - 15. rujna - zauzimanje prednjih srpskih položaja; druga - uspostava točke prijelaza na ničijoj zemlji; treća - Kanađani i Francuzi napreduju duž puta i zauzimaju prednje hrvatske položaje; četvrta - nadgledanje povlačenja hrvatskih snaga na položaje prije 9. rujna i uspostava razvojačene zone.

15. rujna general Cot došao na položaj (u Medak) i razgovarao s potpukovnikom Calvinom; Kanađani i Francuzi počinju ulaziti između Hrvata i Srba, u 14.00 Kanađani počinju ulaziti u ratnu zonu, zaustavljaju ih Hrvati, u sumrak pukovnik Maisonneuve, potpukovnik Nielsen i potpukovnik Calvin razgovaraju u ZP Gospić s brigadirom Ademijem.

15. i 16. rujna Kanađani vode 20 (dvadeset) odvojenih borba, oružanih okršaja s Hrvatima, 15 sati traje bitka (gen. MacKenzie), 16 sati (potpuk. Calvin u kanadskom parlamentu), Kanađani su u starim srpskim rovovima kod s. Lički Čitluk, nasuprot hrvatskoj 9. mtgbr. Hrvati "jurišaju nekoliko puta na kanadske položaje", Kanađani priznaju da bi uzrok hrvatske vatre mogli biti srpski strijelci koji pucaju iza kanadskih crta. Rano ujutro 16. 9. pokušali su posljednji napad, Hrvati se povlače s 30 (trideset) mrtvih. (sic?!) (izvješće UNPROFOR-a od 16. rujna 1993.: 22.15 HV se sukobio s kanadskim bataljunom koji je uzvratio vatru - jedino spominjanje sukoba u službenim izvješćima UNPROFOR-a do kojih sam mogao doći.⁴⁷⁴ Ujutro 16. rujna Kanađani su čuli pucnjavu i dim iza hrvatskih linija.

Točno u podne **16. rujna** (faza 3.) Kanađani su (nasilno) krenuli, ali ih je zaustavila teško naoružana hrvatska postrojba i tenkovi T-72, potpukovnik Calvin imao žučni razgovor s brigadirom Mezićem, napeta stanica traje 90 minuta (Mexican stand off). Nakon sat i pol Kanađani počinju ulaziti u Medački džep, uskoro pronalaze prve poginule.

17. rujna u 18.00 hrvatske snage su se povukle na dogovorene položaje.

18. rujna novi nesporednosti oko crte razdvajanja, novi dogovor i crtanje karata. Kanađani izvješćuju o prijetnjama oružjem hrvatskih vojnika.

19. rujna incident s minama (priopćenje Shannon Boyd, glasnogovornik UNPROFOR-a, optužba Hrvata); zbog navodnog pucanja po "plavim kacigama" - kanadski vojnici nailaze na minu, razoružavaju grupu hrvatskih vojnika u razvojačenoj zoni, prosvjed generala Cota hrvatskoj strani zbog napada na "mirotvorce", nesporednosti s potpisivanjem zemljovida i razgraničenjem između kanadskih i hrvatskih snaga, zaprečivanje pristupa hrvatskim vojnicima na Kamenjuši.

22. rujna konačni dogovor o razgraničenju i granicama UN-ove tampon zone.

26. rujna novi incident s minama i navodnom pucnjavom hrvatskih vojnika na Kanađane i Francuze, oštra razmjena optužaba između Cota i Bobetka.

3. listopada general Cot šalje pismo generalu Bobetku o narastanju napetosti i ulaganju napora da se postigne mir.

4. listopada - odgovor generala Bobetka.

7. listopada 1993. Završno izvješće CANBAT 1 (UNPROFOR-a) o operaciji Medački džep - podcrtava se rušenje, ubijanje, palež - "spaljena zemlja" i "etničko čišćenje".

Bilješke

---

292. Priznanje C-C /Glavnoga guvernera Kanade, Winnipeg, Manitoba, 1. prosinca 2002.
293. Ustav SRJ izglasan 27. 4. 1992. u Žabljaku, Crna Gora, tzv. "Žabljački ustav" kojim je nestala SFRJ i od Srbije, s Vojvodinom i Kosovom, te Crne Gore je nastala Socijalistička Republika Jugoslavija; Odlukom o proglašenju Ustavne povelje državne zajednice Srbije i Crne Gore 27. 1. 2003., Srbija i Crna Gora.
294. Samantha Power "A problem from hell", str. 264.
295. "The Vancouver sun", "MPs listen in awe to story of battle" Ottawa, 28. 4. 1998. istup potpukovnika Jima Calvina pred zastupnicima u kanadskoj skupštini, kao i svjedočenje Roda Dearinga, "Tested mettle", str. 135. - 136 - 137.
296. Poziv na prekid vatre VS UN-a od 14. rujna 1993. (prilog): "The Security Council expresses its profound concern at the reports from the Secretariat of recent military hostilities in Croatia, in particular the escalation of the means employed, and the grave threat they pose to the peace process in Geneva and overall stability in the former Yugoslavia. The Council reaffirms its respect for the sovereignty and territorial integrity of the Republic of Croatia and calls both sides to accept UNPROFOR's proposal of an immediate ceasefire. It calls on the Croatian Government to withdraw its armed forces to positions occupied before 9 September 1993, on the basis of that proposal, and calls on the Serbian forces to halt all provocative military actions" - dokument VS UN-a pod oznakom S/26436.
297. Izvješće Ureda za odnose s UN-om i EZ - Zagreb od 21. 9. 1993. o pucnjavi srpskih snaga s položaja iza kanadskog kontingenta UNPROFOR-a i dovođenju pojačanja (četnika) - "12 četnika u 12.15 iskrcao istočno od Medovače" - pokušaj ulaska u razvojačeno područje, sukob patrola o kojem svjedoči "Chances for peace".
298. UNPROFOR, Sector South 15. 9. 1993. "The situation is tense and likely to deteriorate by 16...if the recent Serb reinforcement is anything to go by...then the immediate scenario is going to be ...serb military action to regain loss ground."
299. Neučinkovitost UN-a - preko 600 ubijenih civila za njihovog mandata, razaranja materijalnih dobara, izvješće Adalberta Rebića, predstojnika Ureda Vlade RH za poginule, nestale i prognane.
300. Upozorenje UN-a (New York) na suzdržanost: "...prihvaćenje UNPROFOR-ovog prijedloga za prekid vatre" dok. VS UN S/26436.
301. "Chances for peace", str. 153. Captain David MacKillop: "...the Serbs and Croatians would exchange fire. There was a Serbian position with their mortars, there were Serbians intermingled with our forces"; izvješće o pokušaju ulaska u razvojačeno područje - iza kanadskih linija, diverzantske grupe.
302. Canbat 1 Final report on Medak pocket operation, 30. septembar 1993. "The cause of the Croatian fire in some cases could have been attributed to Serbian force sniping at Croatian positions and using UN forces as a shield."
303. "By the end of the battle" Darah Hansen "Richmond news" 12. 12. 2002., "Bravery in Croatia" 4. 7. 2002. "in a battle that was largest since the Korean

- war"; The Medak massacre: Canada's trial by fire "The Sunday (Toronto) star" 1. 11. 1998. "...Canada's role in the battle of the Medak pocket"; RCMP News release, 2. 12. 2002. "...The little-known battle for which these soldiers were recognized..."
304. "Nacional" 10. 12. 2002. "Kanađani odlikovani za lažnu bitku protiv HV-a" Robert Bajruši/Eduard Šoštarić - naslov članka koji govori o kanadskom mitu, o bitki koja se prema svim dokazima nikad nije dogodila niti je u njoj poginulo 27 Hrvata, nego je došlo do običnog puškaranja kad su Kanađani prekršili odredbe o primirju.
305. Uvođenje viza za koje je potrebno ispuniti diskriminirajuće upitnike s pitanjima o podacima vojne, povjerljive prirode koji su zaštićeni u svim demokratskim zemljama - poput sudjelovanja u Domovinskom ratu, podacima o postrojbi, mjestima na kojima je podnositelj zahtjeva ratovao, imenima zapovjednika...
306. "Chances for peace", str. 219. "...got to do patrols, foot patrols, they called it 'hunting Croats'".
307. Izvori koji govore o hrvatskom "etničkom čišćenju": Tested mettle, Chances for peace, UN dokumenti - Izvješće Mazowieckog, Bassounija, Veritasa,...
308. Tested mettle, str. 46. "Hey, welcome to fucking Croatia", str. 165. "...We've been humiliated and threatened long enough by these bastards" (Croats and others).
309. "Chances for peace", str. 145. Major Tony Kaduck "Are we doing any good? I think we are (in Croatia) ...the fact that we are roped into a humanitarian support mission without the ability to defend ourselves effectively means that we are hostages to fate. We've had to make all kinds of deals with the devil just to get the food through. I question whether that mission has achieved anything, but there is no question in my mind that the mission in Croatia has achieved something".
310. Momo Kapor-baba Danica, reportaža o starici s bacačem i strojnicom iz Divosela što ju je napisao poznati srpski pisac nekoliko dana prije akcije Medak u mjesječniku "Vojska Krajine" broj 6., septembar 1993. "U vojničkoj bluzi, koja joj je dopirala do kolena, suknji i, što je najdirljivije - papučama, zvanim 'pantofle', za mitraljezom ona nije imala mnogo vremena za priču. Njen je pogled bio neprestano uperen u šikaru i nisko raslinje odakle su mogli da se pojave neprijatelji" - citat iz "Hrvatsko slovo" 27. 4. 2001. "Novi list" 13. 10. 2002. Marin Smolčić "Danica Obradović...Browning 12.7 mm i minobacač 82 mm kojeg je od milja zvala 'četnik'".
311. "Večernji list" 4. 3. 2003. "Srbi planirali napad iz Medačkog džepa": "general Markač je istražiteljima predočio dokumente prema kojima su Srbi pripremali napad na Medački džep te su ih hrvatske snage preduhitrile za samo 15 minuta... prema tim dokumentima vidljivo je i da su se vojnici (srpski - op. p.) u Medačkom džepu bili umiješali među civile", isto i kanadski izvori (Tested mettle, Chances for peace).
312. "The Vancouver sun", The Canadian Press, The Calgary Herald izvješće iz Ottawe 28. 4. 1998. govor umirovljenog potpukovnika Jima Calvina pred zastupnicima u kanadskoj skupštini.
313. Povratak povjerenje u kanadsku vojsku - zaključak Leea A. Windsora.
314. Military history: 1945. to Present: Peacekeeping: Yugoslavia www.lemuseum.org/ler/mh/1945topresent/yugoslavia.
315. Isto.

316. Lee A. Windsor "Professionalism under fire: Canadian implementation of the Medak pocket agreement" *The Ottawa citizen / Novi list* : "15. rujna u Medačkom džepu, u bitki sudjelovalo 1000 Kanađana i 1120 Francuza. Iako je HV koristila topništvo, morala je drugog dana bitke zatražiti primirje... ova bitka jedan od najboljih primjera uspješne operacije nametanja mira".
317. Incident između kanadskih vojnika i hrvatskih policajaca u Garešnici - *Tested mettle*, str. 85. "Garešnica was technically outside UN-protected area, it boasted the best watering hole in the vicinity...barroom brawl five Canadians and two dozens of Croats ...four APC's and heavily armed troupes roared into Croatian national territory - they had no authority to cross into Croatia... that had practically sparked a major international incident".
318. APC - armoured personal carrier - oklopno vozilo pješaštva.
319. Lee A. Windsor "Professionalism under fire".
320. VS UN - poziv na prekid vatre od 14. rujna 1993.
321. "Chances for peace" Sean M. Maloney & John Llabias, str.129. potpukovnik Jim Calvin "In my mind it was unique operation in that it was almost like an offensive operation".
322. *Military history: 1945 to Present*.
323. Kratka analiza realizacije plana UN-a i angažiranja UNPROFOR-a, MUP RH, 1992.
324. "Chances for peace", str.177. "the Croatian police dicked us around a bit". "Yeah, in my experience the Serbs dealt better with us.", *Tested mettle*, str. 85.-86.
325. Isto, str. 141. - 142.; svjedočenje bojnika Tonyja Kaducka.
326. "Richmond news" online edition 12. 12. 2002. "UN soldiers pinned as heroes" Darah Hansen - svjedočenje vojnika - Marc Lundie "The Croats were trying to stop us by force of arms".
327. "Chances for peace", str. 131. "Even at the end when we had gone through this thing with the Croats, they were not our enemy. Our guys were able to sit there and determine the fact that yes, they were shooting at us and they tried to kill us. They were the enemy and we were going to try to tune them before they tuned us. But as soon as that was done and we sat up our checkpoints, the Croats were no longer the enemy. We didn't like them but we were now a professional army doing a professional job."
328. "Tested mettle", str. 139.
329. Isto, str. 140.
330. Jim Calvin - izjava u kanadskom parlamentu.
331. General Lewis MacKenzie - prema članku Branimira Gajića/Milorada Ivanovića "Zašto smo čutili o Medačkom džepu", Beograd 18. 12. 2002. www.srpska-politika.com.
332. *Tested mettle*, str. 126.
333. SITREP 16. 9. 1993. potpis pukovnik Maisonneuve "Croatian attitude is constructive and appears genuine... Croatian forces showed good level of cooperation..."
334. D. Domazet Lošo "Hrvatska i veliko ratište", str. 154. dokazi o upletanju Francuske i Velike Britanije u vođenje operacije UN-a: "Kad je general Wahlgren ustvrdio da se operacijama UN-a ne rukovodi iz središta UN-a, iz New Yorka, nego iz operacijskih baza u Parizu i Londonu..."

335. "Tested mettle", str. 125 - 126. "There had been a lot of bad blood generated between the local Serb populace and the French UN troops earlier that year. During the January Croat offensive, the French prevented the Serbs from rearming themselves with their own stockpiled weapons. At the same time, the French had failed to provide any physical deterrent to the attacking Croats. By the time reinforcements, rushed up from the rear, had stabilized the line, hundreds of UNARMED local Serb militia had been captured or killed... With the replacement of the French by the Canadians, it was hoped that this situation would improve."
336. VOPP/ VOMP – Vance-Owenov mirovni plan za bivšu Jugoslaviju, najvažniji dio posvećen BiH.
337. General Cot došao u Gračac na sastanak s Calvinom 15. rujna ujutro - "Chances for peace" str. 121. "Thank God General Cot came down to visit. He came to the town of Medak and for the next hour and a half or two hours, we wandered up and down the streets, and he and I had a little commander-to-commander chat."
338. "Chances for peace", str. 122. - 123. citat izjave generala Cota: "how important it was for the UN to have a successful mission in the Medak... it was imperative that the international agency retain a degree of credibility as a deterrent to aggressors".
339. "Chances for peace", str. 123. "...and they moved ahead of the Serbs between 13.30 and 14.00. And just about immediately, C Company in particular but to a lesser extent the French company came under fire. It started off with small arms".
340. Tested mettle, str. 135.
341. Isto, str. 136.
342. www.blicnews.com
343. "Military history, 1945. to Present: Peacekeeping: Yugoslavia".
344. Incidenti u minskom polju 19. 9. i 26. 9. 1993. - razmjena pisama između generala Cota i Bobetka "Tested mettle", str.140. "The haste of advance took it's toll in the form of mine-strikes-three 4 french APC were disabled but still Calvin pushed his force forward".
345. "Chances for peace", str. 153 - 154. "There was a Serbian position with their mortars, there were Serbs untermingled with our forces... So from the Croatians point of view it looks like the UN has moved in right beside the Serbians who had been fighting. All day there had been exchanges of small-arm fire between these Serbians and the Croatians .We were no more than 50 metres away from them, and they were exchanging fire...I (captain David Mac Killop) intensified my negotiations on the ground to get these Serbians pull back".
346. UNPROFOR Sector south - SITREP, 15. sept. 1993. 2. Intimidations or assault against UN pers. - Both the Croats and Serbs fired.SA fire at Canbat forward positions. Fire was returned and the aggressors stoped fire. No casualty.
347. Military history,
348. "Chances for peace", str. 142. bojnik Tony Kaduck "...economic sanctions (against Croatians) This would be death for the Croatians as they are essentially not under economic sanctions, which boggles my mind. You have to look at the Zagreb-Vienna-Berlin axis to understand that one" (sic!).
349. Sean M. Maloney "Kanadske nacionalne vrijednosti i politika nacionalne sigurnosti: tko odlučuje? policy options", prosinac 2001.

350. Isto.
351. Bonnie Korzienenwski, zastupnica u Zakonodavnom vijeću Skupštine provincije Manitoba, 2. 12. 2002.
352. "Nedjeljna Dalmacija" Mirko Galić, 25. 10. 1996. "UNPROFOR je stradao u srpskim minskim poljima" - "Plavcima se u rujnu 1993. godine i te kako žurilo da što prije razdvoje hrvatske i srpske snage nakon pobjedonosne akcije HV-a u operaciji žMedački džep'. Pritom su francuska oklopna kola naletjela na posijane mine, ali NIKAKVE BITKE, A KAMOLI POBJEJE UNPROFOR-a NAD POSTROJ-BAMA HV-a NIJE BILO!"
353. The Ottawa citizen 8. 10. 1996. David Pugliese (prenio "Novi list", Rijeka, "Hrvatski časopis osporava kanadsku priču...u rujnu došlo je do žestokog sukoba HV-a i bivšeg UNPROFOR-a".
354. Službeni hrvatski podatak o 10 poginulih i 84 ranjena u akciji od 9. do 17. rujna 1993.
355. Riječki patolozi sa Zavoda za sudsku medicinu Medicinskog fakulteta Rijeka - dr. Renata Dobi-Bakić, dr. Petar Kalinić, dr. Alan Bosnar (oni su izvršili autopsiju na poginulim Srbima – pitanje je jesu li i na hrvatskim vojnicima!?)
356. Sean M. Maloney "Kanadske nacionalne vrijednosti".
357. "Chances for peace", str. 123. potpukovnik Calvin "...as the soldiers had just won the ground at a price, and soldiers don't like to be told by their bosses that they are going to give up ground that they žve just taken over."
358. "Večernji list" 27. 9. 2002. general Stipetić "Nisam imao zadaću nadzora povlačenja, ali sam, kao odgovoran časnik, želio vidjeti kako se zadaća izvršava na terenu. U ovoj namjeri bio sam spriječen porukom da ću biti likvidiran i zato sam odustao."
359. Tested mettle, str. 126. - 127. "Poručnik Green nije bio zadovoljan izborom škole kojom se za smještaj prije njih služio francuski kontingent, podrum je bio dobar...ali položaj UN-a bio je samo 200 m udaljen od zapovjedništva srpske brigade. Greenova strahovanja su se pokazala opravdana toga prvog jutra u Medku kad ih je probudila hrvatska baražna vatra... Green je našao prikladnu zgradu 100 metara dalje, u dubini sela, i poslao narednika Tronholma da je zaposjedne sa svojom grupom (sekcijom)... uvečer se oko zapovjedništva srpske brigade skupila pukovnija koja se povlačila s položaja i na brzinu skupljena 'milicija'... počeli su piti... pojačavala se napetost između dviju postrojba i ubrzo su se čuli prvi hitci. Najveći dio se skupio na trgu pred školom, ali su se oružane grupe razmiljele po zamračenom selu. Oko 10 navečer jedan pijani (vojnik) pukovnije je ispalio tromblon u grupu domaće milicije... nakon krikova slijedila je mrtva tišina, a onda je počela pucnjava... serija pucnjeva kod Tronholmove zgrade. S krova škole vojnik Trenelis ispalio je rafal prema zgradi srpskog zapovjedništva...i drugi Kanađani su otvorili vatru...otprilike šest strijelaca (Srba) je u polukrugu zauzelo položaj i počelo pucati na Kanađane. I kod škole nekoliko rafala je bilo dovoljno da Srbe odvрати od daljnjeg napada."
360. Konferencija za tisak, Gospić, 13. rujna 1993., brigadira Drage Krpine - podatci o dokumentima dobrovoljaca nađeni kod poginulih u Medačkom džepu, iskaz M. Sekulića o hapšenju i kažnjavanju nakon poraza u Medačkom džepu.
361. Gospić, 16. 9. 1993. ZP Gospić u razgovorima Calvina i Ademija, uz posredovanje generala Stipetića postignuto produženje dogovorene satnice ulaska

- kanadskih i francuskih snaga u Medački džep, kasni sat dogovora mogao je utjecati na neinformiranost hrvatskih snaga i nesporazume do kojih je dolazilo.
362. "News release", "Land force Western area training centre", 25. 11. 2002. colonel Bryan Bailey "This operation once again proved the toughness and the fighting spirit of Canadian soldiers...We went up against modern, well-equipped force and were successful."
363. Isto.
364. "Chances for peace" str.150. "...there was a bunch of Serb M-84 tanks back here. There were four of them....We knew they were operational because we knew they were moving around."
365. "Večernje novosti", 13. 9. 1993. Raketa za upozorenje "izjava predsjednika Vlade RSK nakon napada na predgrađe Zagreba. - Radio Beograd, Vijesti 14. 9. 1993. "U izvješću iz Petrinje se kaže da je u ranim jutarnjim satima hrvatsko zrakoplovstvo djelovalo po civilnim ciljevima na Kordunu i širem području Vrginmosta...jedinice protuzračne obrane srpske vojske Krajine srušile su jedan hrvatski Mig-21. Pilot Miroslav Peršin je poginuo".
366. UNPROFOR SITREP, 16. 9. 1993, 23.59. "...most of CA (Croatian army) units are withdrawn from these lines (Lički Ribnik - Divoselo) with expectations that all CA forces will withdraw all their positions in Medak region. After starting of shelling at 22. 15 hrs is quiet in these area at 23.45 hrs".
367. Ozren Žunec "Rat u Hrvatskoj 1991.- 1995.", drugi dio...
368. News release Land force Western area Training centre , 25. 11. 2002. pukovnik Bryan Bailey.
369. Tested mettle, str.134. "Calvin was alarmed to hear that his troops might have to forcibly oust the Croat forces, and was awed by the magnitude of responsibility which had just been thrust upon his shoulders."
370. Svjedočenje Miroslava Lilića, bivšeg predsjednika SRJ, u Haagu u procesu protiv Miloševića prema "Jutarnji list" 18. i 19. lipnja 2003., dopisnik iz Haaga Augustin Palokaj: "Milošević je donosio sve važne odluke za rata u Hrvatskoj... na sastanku Vrhovnog savjeta obrane 1993. Milošević je govorio o situaciji u RSK i RS..."treba mirnim sredstvima ostvariti ono što je de facto postignuto na terenu"...
371. Izjava potpukovnika Calvina u kanadskoj skupštini.
372. Odgovor ministra obrane Arta Eggletona na Calvinovo izlaganje u skupštini.
373. Pouzdani/anonimni svjedok iz MORH-a.
374. Medak investigation, službena istraga o Medku UN-a na osnovi Izvješća kanadske Borbene grupe i Detailed report of the special review group Operation Harmony (Rotation two) 82. istup ministra obrane Arta Eggletona u skupštini.
375. Isto.
376. "The Ottawa citizen" 8. 10. 1996. David Pugliese.
377. Isto.
378. Izvješće Ureda za vezu MORH-a s UN/EZ-om Lika, Otočac 26. 9. 1993. brigadir Mezić: "Tijekom jučerašnje noći, oko 22 sata javljeno nam je da je došlo do nesreće jer je pješ. patrola Kan. bat. naišla na pp minu od koje su ranjena dva vojnika, a da je na pt minu naišao transporter koji je išao u pomoć pri čemu su još dva vojnika zadobila ozljede. Odmah smo poslali sanitetsko vozilo i omogućili izvlačenje preko Podklise."
379. Otkaz generalu Jean Coutu – GT UN-a Boutros Boutros Ghali bio je nezado-

- voljan Cotovim nastojanjem da zaobiđe civilnog predstavnika UN-a u Zagrebu Cedrica Thornberryja i djeluje izravno preko francuskih (i britanskih) veza i na odluke VS UN.
380. Francuski general Bertrand de LaPresle, zapovjednik UNPROFOR-a ožujak 1994.- ožujak 1995.
381. "Chances for peace" str. 123. citat izjave Jeana Cota Calvinu - o odlučnosti koju treba pokazati pri implementaciji sporazuma.
382. Potpukovnik Jim Calvin u kanadskoj skupštini.
383. "The Ottawa citizen", 8. 10. 1996. D. Pugliese.
384. Isto.
385. Isto.
386. "The Sunday (Toronto) sun", by Scott Taylor and Brian Nolan , 1. 11. 1998.
387. The Sunday (Toronto) star - prenosi dijelove "Tested mettle".
388. Isto.
389. Detailed report of the special review group operation Harmony (rotation two), 16. lipnja 2000. - Coffee tampering incident-nalaz o pokušaju trovanja "warrant offi-cera Matt Stopforda "...allegation that soldiers serving under former Warrant offi-cer (retired) Matt Stopford had attempted to poison him....a number of soldiers in his platoon felt that his aggressive leadership style could endanger their safety..."
390. Tested mettle.
391. Isto.
392. Isto.
393. Dokumenti zaplijenjeni u Medku - predstavljeni na Konferenciji za tisak brigadiru Krpine, Gospić, 13. 9. 1993.
394. Tested mettle, str 132.
395. "Arena" 12. 6. 2003. preslik dokumenata/zapovijedi generala Mile Mrkšića o pripremama za evakuaciju - pripreme počele 1993. nakon akcije Medački džep,
396. Dokument bez oznake i datuma Mjesne zajednice Teslingrad, Široka Kula, Ostrovica i Barlete - Plan evakuacije, Teslingrad 1993.
397. "The Sunday (Toronto) sun", by Scott Taylor and Brian Nolan, 1. listopada 1998.
398. Isto.
399. Lee A. Windsor "Professionalism under fire: canadian implemenatation of the Medak pocket Agreement".
400. Isto.
401. Isto.
402. Isto.
403. Isto.
404. The Sunday (Toronto) sun.
405. "Tested mettle", str.134.
406. Isto, str. 136.
407. "Chances for peace", str.151. "The Serbians were a little antsy with what I (cap-tain MacKillop) was doing.....this was the basis of a lot of arguing and discontent between me and Serbs over the next twenty-four hours".
408. Isto, str. 136.
409. Isto, str. 137.
410. "Tested mettle", str. 138.
411. Isto, str.137. "(Calvin) radioed the news (that the Croats had begun 'ethnic

- cleansing') to the UN headquarters in Zagreb and requested permission to advance immediately. A frustrated Calvin was ordered to remain in location until the proscribed timing. The official order was for the peacekeepers to gather as much evidence as possible for use at a future war crimes tribunal."
412. The Sunday (Toronto) sun / Tested mettle, str.138.
413. Transkript razgovora vođenih pri implementaciji Sporazuma - Jeannie Peterson, Civil Affairs, Zagreb HQ, 16. 9. 1993. "Drew: ..we've got to do is ensure that Serb forces do not infiltrate in behind the Croatian forces when they withdraw... Q : Back in Ribnik the Croats were insisting that as soon as you got here on the ground you turned your guns around towards the Serbian side. What's their concern? Drew: They don't want to leave this area without being covered to the south. And of course the Serbians are to the south".
414. Transkript pregovora o razmještanju UNPROFOR-a -Jeannie Peterson, Civil affaires, Zagreb HQ, 16. 9. 1993. Rogulj: After taking over each position, just to turn your weapons in the Serb direction. Calvin: Yes. These weapons will all be facing the Serb side, all of them. Rogulj: If they are not facing the Serb side, I'm bringing back my tanks".
415. UNPROFOR SITREP 17. 9. 1993. u 19.50, izvješće potpisao bojniki Bignon "CO Canbat 1 reports that CA forces delayed advance of Canbat both days while systematic and thorough destruction of the villages—was carried out....Buildings not damaged in previous fighting were flattened and livestock destroyed".
416. UN SITREP, 17. 9. 1993., 19.50 bojniki Bignon: "Seven bodies were discovered on initial sweeps and handed over to local civil auth in Medak...Three Serb soldiers...presented themselves to Canbat tps...were handed over to Serb 9 BDG Hq at Medak...an estimate 100 Serb soldiers are still cut off in this area..."
417. The Sunday (Toronto) star / Tested mettle.
418. RH MO Glavni stožer HV, Zagreb, 28. rujna 1993. pismo generala Janka Bobetka generalu Cotu: "...u javnosti su se pojavile različite interpretacije incidenta koji se dogodio u Medačkom džepu,kao i navodi da je Hrvatska vojska pucala na pripadnike UNPROFOR-a...predlažemo da se osnuje zajednička komisija koja bi utvrdila točne okolnosti događaja"; pismo generala Bobetka generalu Cotu od 27. 9. 1993.: "...kada su Vaši vojnici naišli na minsko polje i tom prigodom su ranjeni, Hrvatski vojnici, primjećujući dolazak prema njima otvorili su par metaka u zrak...osvijetlili položaj i ocijenili su da su stradali vjerojatno pripadnici Vaše vojske...Ponudili su pomoć...sve je odmah odobreno i Hrvatska vojska je pružila potrebnu pomoć."
419. Izvješće Ureda za vezu s UN/EZ MO RH od 20. rujna 1993.,klasa: 018-4/93-01; ur.broj: 3101-428.
420. Canbat 1 Final report on Medak pocket operations, 7. 10. 1993.
421. UNPROFOR Interoffice memorandum, 10. october 1993. - Responsibilities - Medak pocket operation J. O. M. Maisonneuve, col.
422. Isto.
423. SAS - Special air service, glasovita britanska postrojba za posebne (specijalne) operacije.
424. Bunker u Medku - "Tested mettle", str. 163. "There had always been a modest number of British SAS and SBS teams operating in the former Yugoslavia.(A SECTION OF THEM HAD SHARED A BUNKER WITH MAJOR DREW AND WARRENT

STOPFORD DURING THE MEDAK BOMBARDEMENT.)

425. Tested mettle, str. 162 - 163. General Sir Michael Rose introduced "special force" squads in the region" ...once Rose took command, he had given his former compatriots a much freer rein. True to the nature of this calibre of troops, they had immediately made their presence felt throughout the region."
426. Tested mettle, str. 163. While the shoot-and-scoot counterterrorism tactics of these elite soldiers struck fear in the warring Bosnian factions, they also escalated the scale of the conflict and prompted retaliation against the UN. Since the standard line units lacked the training and mobile flexibility of the special forces teams, their more vulnerable and static troops were the most likely to pay the price.
427. Brendan Simms "Unfinest hour", 149.
428. Isto, str. 149.
429. Isto, str. 149. "Napad bi uistinu bio signal Mladiću - katastrofalna poruka da prvi zračni napad nije poduzet protiv glavnih agresora, Srba, već protiv hrvatskih lešinara".
430. Isto, str. 149. plan o bombardiranju Hrvata.
431. SBS - Special boat service.
432. Tested mettle, str. 171. - 172. - 173.
433. Johannes Tilder van Basten, "plaćenik", dobrovoljac iz Nizozemske, zarobljen od Srba i pod nejasnim okolnostima ubijen, navodno pri bijegu iz zatvora.
434. "Chances for peace", str. 107. svjedočenje bojnika Pata Stograna "Originally I wasn't in the plan to go in (Goražde) with them but I had established good relations with the SAS soldiers, who were super soldiers and great guys".
435. "Tested mettle", str 125. "At the same time he (major Dan Drew) passed along a UN intelligence report which said that the area should be very quiet over the next few days...with the forecast for relative calm..."
436. "Chances for peace", str 142. "This would be death for the Croats as they are essentially not under economic sanctions, which boggles my mind. You have to look at the Zagreb - Vienna - Berlin axis to understand that one."
437. "Tested mettle", str. 130. "Croat special forces and dismounted infantry launched a lightning pincer advance, rolling up the surprised Serb pockets in a series of deadly, one-sided fire-fights...(Canadians) watched retreating Serb soldiers and terrified refugees streaming through Medak."
438. Lee A. Windsor «Professionalism under fire:...
439. Isto.
440. Isto.
441. Isto.
442. Analiza UN-a - djelovanje topništva 1994. dokument VS UN S/1994./674 od 27. svibnja 1994. page 44.-46. "The Serb forces have, therefore concentrated their efforts on weakening the city (Sarajevo) through constant bombardment from surrounding hillsides...city has been relentlessly shelled...random process of shelling throughout the civilian areas of the city...has a terror-inspiring effect on the civilian population."
443. Lee A. Windsor "Professionalism under fire".
444. J. Bobetko "Sve moje bitke", str. 685., 688. Zoran Kovačević i Stipe Krnić, dvojice "Vukova" koji su poginuli u jurišu na srpske položaje (Potkonjaci, Strunići/Divoselo), potpukovnik Mirko Savić, srpski tenkovski zapovjednik poginuo

- pred Medkom.
445. Lee A. Windsor "Professionalism under fire"
446. Isto.
447. Isto.
448. "Chances for peace", str. 156. Captain David McKillop "We suspected that there were Serbian infiltration groups all over place. So my warrent had sort of negotiated for us.We have to move around.If we are going to move around, we the Canadians will mutterin English, and you the Serbians will mutter in Serbian,and if anybody out there is moving around and is stupid enough to mutter,then obviously it's either Serbian or Canadian. If sombody is out there not mutterinhg, we the Un are not going to shoot them.You the Serbians, well, we advise that you don't shoot them either .Good deal!"
449. Autor je bio dragovoljac HV na Sunjskom bojištu 1991./1992.
450. Lee A. Windsor "Professionalism under fire".
451. "Tested mettle", str. 142. kapetan Jim Decoste poginuo u izravnom sudaru njegova džipa sa srpskim vojnim kamionom 17. rujna 1993. - nevjerojatna je činjenica da su mrtvoga Decostu i dvojicu suputnika opljačkali srpski vojnici (sic!?).
452. Lee A. Windsor "Professionalism under fire"
453. Isto.
454. Isto.
455. Zapovijed generala MacInnesa, zamjenika zapovjednika UNPROFOR-a, od 18. 9. 1993. o pridržavanju Sporazuma i zabrani kretanja prije dogovora u prostor Medačkog džepa - dokument Ureda za odnose s UN/EZ "...trenutačno zaustavljanje CANBAT na položajima na kojima jesu, dogovor s HV, po utvrđivanju prekoračenja (dogovorene - op. p.) crte povlačenje te nadoknada štete koju su počinili prodirući kroz naše (hrvatske - op. p.) prepreke buldožerima..."
456. Isto.
457. Sagger, protuoklopna raketa sovjetskog porijekla, žičano upravljana.
458. Lee A. Windsor "Professionalism under fire".
459. "Tested mettle", str. 46. "As they streamded in from their outlying posts, relieved soldiers (after the mortar barrage on their positions) jokingly greeted each other with, Hey,welcome to fucking Croatia".
460. Isto, str. 137.
461. Isto, str. 139.
462. Lee A. Windsor "Professionalism under fire".
463. Samantha Power "A problem from hell", New York, 2002. (Pulitzer prize) "western diplomats had at last come to the slow realization that they were negotiating not with the gentlemen (Slobodan Milošević) but with evil. MILITARY FORCE WAS THE ONLY ANSWER".
464. S. Power/New Republic "Rescu Bosnia" 17. i 24. 8. 1992. "...there have been too many platitudes about the responsibility of 'all factions' for the war. This lazy language is an escape hatch through which outside powers flee their responsibilities.
465. Zagrebački sporazum 29. 3. 1994.
466. Lee A. Windsor "Professionalism under fire" / Oehring.
467. Samantha Power "A problem from hell" str. 507. "Milošević saw that he got away with the brutal suppression of an independence movement in Croatia and reasoned

- he would pay no price for committing genocide in Bosnia and Kosovo.”
468. Lee A. Windsor “Professionalism under fire”.
469. Isto.
470. Macleans Magazine, 2. rujna 2002. Michael Snider with Sean M. Maloney “Firefight at the Medak pocket”.
471. “Nation post”, Chris Wattie “Bravery in Croatia”, 4. 7. 2002.
472. Izvješće o prolasku kanadske kolone kroz Turanj - Ured za odnose s UN i EZ Karlovac - 26. i 27. srpnja 1993. “...kanadski bataljun za Knin -167 vozila, prošao konvoj preko Turnja - “Chances for peace”, str.116. potpukovnik Jim Calvin “550 kilometara cestom pokret iz sektora Zapad s oko 150 APC u 36 sati...stigli smo, bili smo spremni za posao i general Cot nije mogao vjerovati. Samo me je poljubio.”
473. “Chances for peace”, str. 171. Corporal Andrew Opatowski “A Serbian army guy walked by with an AK-47 and shot our dog, Buddy. He just walked by, locked and loaded and shot the dog...There were other incident with the Serbs...mortar struck about 50 meters away” - incident sa Srbima u Medku - “Tested mettle”, str. 126. - 127.
474. UN-sitreport za 15. 9. 1993. u 22.15 - dokument – kronologiju događaja od 6. do 19. rujna 1993. - koji je general Jean Cot poslao načelniku stožera HV generalu Janku Bobetku 22. rujna 1993. (prilog) “22.15 CROATIAN ARMY ENGAGED CDN BATTALION WHO RETURNED FIRE”.